

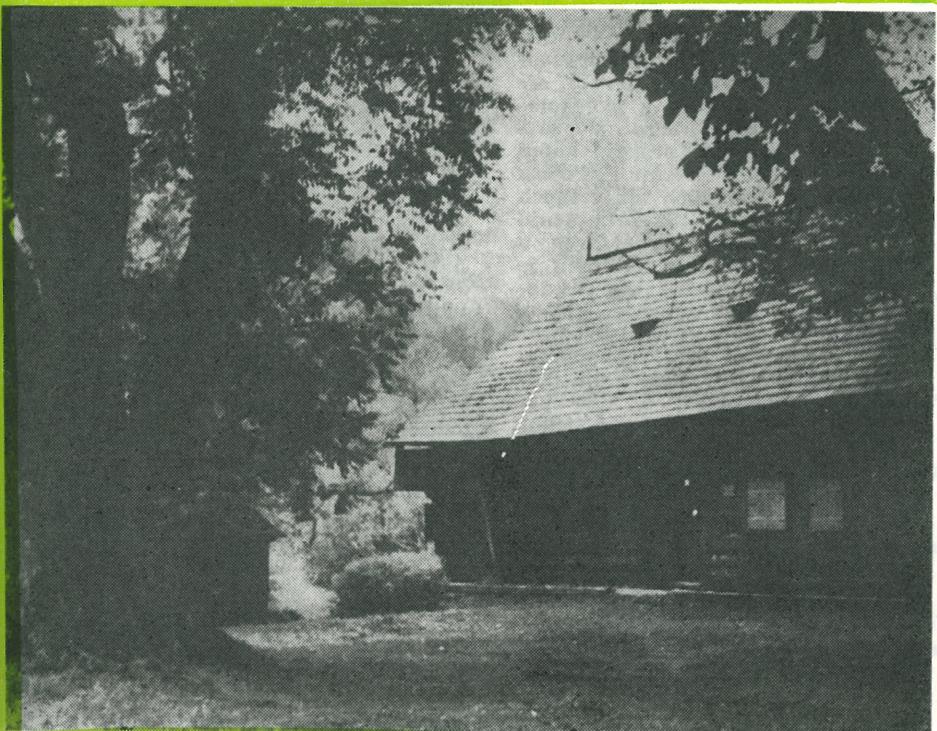
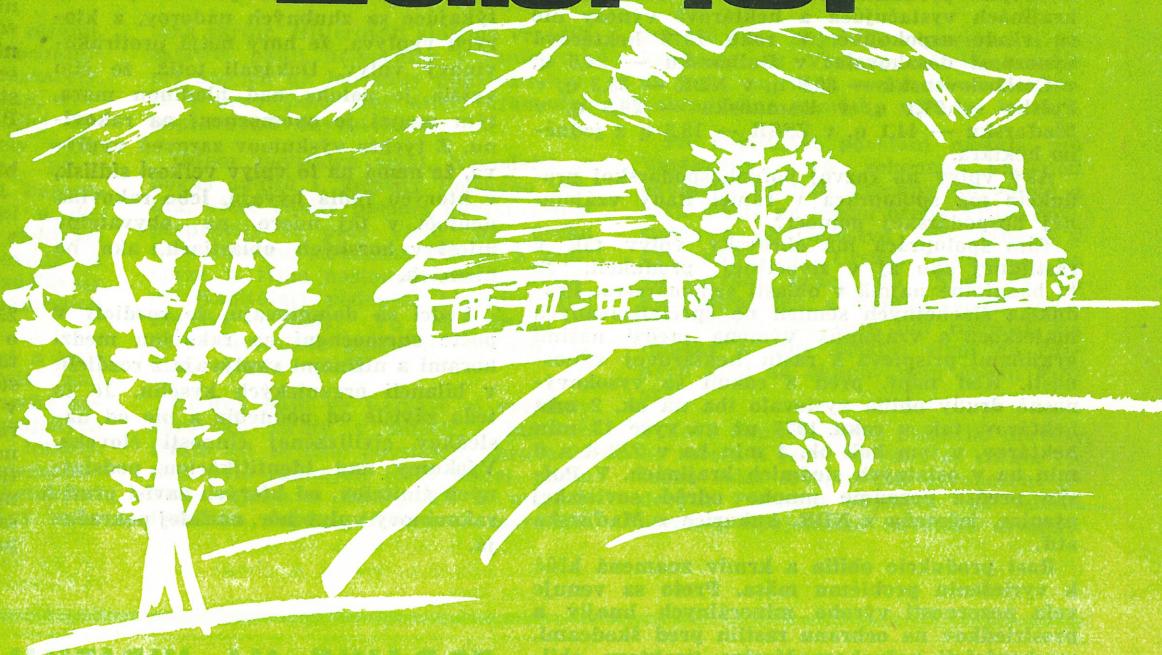
KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS

Zivot

30. ROKOVA RAKHA

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • SRPEN • AUGUST • SIERPIEŃ • ČÍSLO 8/79 ROČNÍK 22 CENA 1 ZŁ

oravský skansen v hornej zubrici

30 ROKOV RVHP

SPOLUPRÁCA V POĽNOHOSPODÁRSTVE

V dňoch 26.–28. júna t.r. sa v Moskve konalo 33. pracovné zasadanie Rady vzájomnej hospodárskej pomoci na úrovni šefov vlád, venované 30. výročiu tejto organizácie. Zasadanie zhodnotilo 30-ročné výsledky RVHP, prekročovalo a schválilo dlhodobe cieľové programy hospodárskej a vedeckotechnickej spolupráce, ktorých realizácia prispeje k ďalšiemu rozvoju socialistickej integrácie a upevneniu spoločenstva bratských socialistických krajín. Účastníkom zasadania poslali pozdravné posolstvá generálny tajomník ÚV KSSZ a predsedu Prezídia Najvyššieho sovietu ZSSR Leonid I. Brežnev, ako aj prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gerek a vedúci predstaviteľia iných socialistických krajín.

V našom článku chceme predstaviť pôsobnosť RVHP v rozvíjani spolupráce v poľnohospodárstve.

Poľnohospodárstvo je už niekoľko rokov ústredným problémom v pôsobnosti Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Tak v kompleksnom programe schválenom na zasadnutí v roku 1972, ako aj v dlhodobom smernom programe spolupráce v oblasti poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu sa tejto otázke venuje veľa pozornosti. Podstatné je to, že predsa samo poľnohospodárstvo nevyrieši potravinársky problém. Širokú pôsobnosť v tejto oblasti vyvíja aj priemysel na výrobu poľnohospodárskych strojov, chémia, veda a mnoho iných odvetví národného hospodárstva členských krajín. Perspektívny program v oblasti poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu schválený v Bucuresti v roku 1978 sa sústredí na vybraných výrobnych oblastiach, ako napr. otážka bielkovín (ide hlavne o mäso, zvýšenie produkcie obilia, zeleniny atď).

V súčasnosti vo všetkých členských štátach RVHP pozorujeme snahu o intenzifikáciu poľnohospodárskej produkcie. Celková poľnohospodárska produkcia v 8 krajinách RVHP (bez Kuby a Vietnamu) sa zvýšila za 25 rokov o viac ako 80%. Produkcia obilia sa v pomere k priemerným výnosom v rokoch 1951–1955 zvýšila trojnásobne. Keď napr. v rokoch 1951–55 na jedného obyvateľa týchto ôsmich štátov prispadalo 467 kg obilia, v rokoch 1976–77 už 787 kg. Samozrejme produkcia obilia nie je vo všetkých krajinách vystačujúca a hektárové výnosy nie sú v sade uspokojivé. V roku 1978 hektárová výnosnosť dosahovala: v Bulharsku — 34,5 q, v Československu — 39,9 q, v NDR — 38,3 q, v Poľsku — 27,1 q, v Rumunsku — 29,5 q, v Maďarsku — 44,1 q, v ZSSR — 18,3 q z jedného hektára.

Aký vplyv na rozvoj poľnohospodárskej produkcie má spolupráca v rámci Rady vzájomnej hospodárskej pomoci?

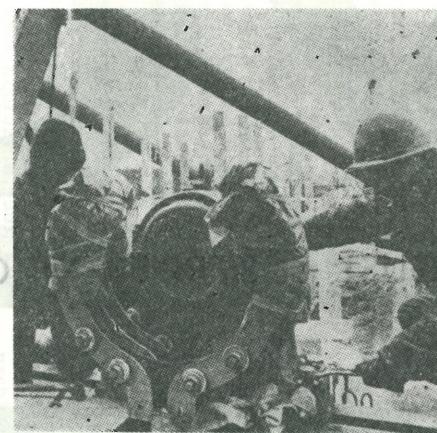
Táto spolupráca má obrovský vplyv tak v rastlinnej, ako aj v živočisnej produkcii. Je to badateľne najmä v oblasti semenárstva. Produkcia šlachetných semien na špecializovaných majetkoch a vzájomná výmena medzi našimi krajinami prispieva k rastu hektárovej výnosnosti. Keď napr. pred 8 rokmi sa vysokovýnosné druhy obilia vysievalo iba na ok. 2 mln hektárov, tak v roku 1977 už na viac ako 13 mln hektárov, v tom boli ok. 4 mln ha v ZSSR a 9 mln ha v ostatných siedmich krajinách. V Poľsku predsa poznáme mnoho odrôd sovietskej pšenice, jačmeňa z NDR, kukurice z Maďarska atď.

Rast produkcie obilia a krmív znamená klíč k vyriešeniu problému mäsa. Preto sa venuje veľa pozornosti výrobe minerálnych hnojív a prostriedkov na ochranu rastlín pred škodcami, mechanizácii poľnohospodárstva (traktory, obilné kombajny a mnoho iných poľnohospodárskych strojov), vodným pomerom (meliorácia), mechanizácii chovu atď. Napríklad keď sa v roku 1950 v členských štátach RVHP vysievalo na 1 hektár iba 10,5 kg hnojív v čistom zložení, v roku 1977 už viac ako 102 kg. Stále sa buduje nové závody na výrobu dusíkatých, fosforečných a iných hnojív.

Ako sa rozvíja chov v členských štátach RVHP? V tejto oblasti sa zušľachtuje rasy dobytka, existuje výmena tzv. genofondov medzi jednotlivými krajinami a neocenitelné služby poskytuje veda. Týmito otázkami sa zaaberá viac ako 20 vedeckých ústavov, medzi ktorými existuje delba tém. V období necelých 20 rokov sa počet dobytka v členských štátach RVHP zvýšil viac ako 1,8-násobne, počet ošípaných stúpol z 52 mln kusov v roku 1951 do 132 mln v roku 1976, oviec 1,6-krát, hydin 2,9-krát. Spotreba mäsa stúpla zo 45 kg v roku 1951 do 66 kg v roku 1977 na jedného obyvateľa ôsmich štátov RVHP. Sú to, samozrejme, priemerné údaje. Medzi jednotlivými krajinami existujú značné rozdiely v spotrebe mäsa — od viac ako 80 kg v NDR a 78 kg v Československu do 58 kg v ZSSR a 70 kg v Poľsku.

Samozrejme vo všetkých krajinách sa vyvíja úsilie pre zvýšenie produkcie o využití rozdielov v spotrebe bielkovín živočisného pôvodu.

D. PERUN

K 35. VÝROČIU LUDOVÉHO POESKA

ŠTÁTNE VYZNAMENANIA NAŠIM KRAJANOM

V slávnostnom a sviatočnom ovzduší celá krajina oslavovala 35. výročie ľudového Pošta. Za účasti prvého tajomníka ÚV PZRS Edwarda Gierka bol 19. júla odhalený pamätník Boleslava Bieruta v Lubline, meste vyznamenanom Radom Grunwaldského kríža I. triedy a Radom Budovateľa ľudového Pošta. 20. júla sa na Štadióne desaťročia vo Varšave uskutočnil zlet mládeže. Vo všetkých výročiach sa konali slávnostné spoločné zasadnia národných výborov a výborov Fronty národnej jednoty, na ktorých najzaslúženejším pracovníkom odovzdali vysoké štátne vyznamenania.

20. júla na stretnutí v sídle Vojvodského národného výboru v Nowym Sączu vojvoda Lech Bafia odovzdal vysoké štátne vyznamenania aj našim krajanom za ich občiansku aktivitu a obetavosť pre rozvoj Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Pošta.

Pri príležitosti júlového sviatku boli vyznamenaní:

Kr. AUGUSTÍN BRYJA z Vyšných Lapšov — Gavalierskym krížom Radu obrodenia Pošta;

Kr. ANDREJ ŠOLTÝS z Vyšných Lapšov — Zlatým krížom za zásluhy;

Kr. JOZEF BRYJA z Novej Belej — Zlatým krížom za zásluhy;

Kr. ANDREJ KUCEK z Veľkej Lipnice — Strieborným krížom za zásluhy;

Kr. ŽOFIA BOGAČÍKOVÁ z Nedeca — Bronzovým krížom za zásluhy;

Kr. ANDREJ FULA z Chyžného — Bronzovým krížom za zásluhy.

V sídle Celopolského Frontu národné jednoty vo Varšave bol dňa 26. júla vyznamenaný predseda ÚV KSČS kr. JÁN MOLITORIS — Gavalierskym krížom Radu obrodenia Pošta. Na tejto slávnosti odovzdali zároveň vyznamenania udeľené Štátnej radou zaslúžilým činiteľom ôsmich kultúrnych národnostných spoločností pôsobiacich v Pošta.

Všetkým vyznamenaným srdečne blahoželáme.

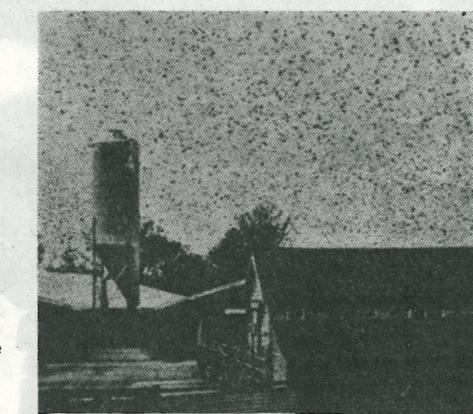
REDAKCIA

činov v Pošta, vydanom po schválení tohto zákona v NSR.

V SÚŤAŽENÍ vynálezcov a racionálizátorov sa vlni zúčastnilo viac ako štvrt milióna pracovníkov. Prihlásili 310 tisíc zlepšovacích návrhov, z ktorých zaviedli do výroby viac ako 250 tisíc. Hospodárske efekty tohto zlepšovateľského hnutia dosahujú ok. 25 mld zlотов. V súťaži na najlepší Klub techniky a racionálizácie prvé miesto obsadil klub hutu Ferrum v Katowiciach.

JEDNÍM Z NEJVĒTŠÍCH úspechov polské vedy a techniky v minulom roku bolo zavedení laserové lancety do chirurgie. Práce kolektívom vedeného plk. prof. dr. Zbigniewom Puzewiczem, na konštrukciu všecklubního optického laserového skalpelu (na snímku), trvala sedem let. 24. června plk. dr. hab. Tadeusz Orłowski vyoperoval poprvé v Pošta laserový paprskem tumor. Od té doby viedci z VTA (WAT) zkonstruovali množstvo zařízení spojující manipulátor laserového paprsku s mikroskopem.

INVAZE PTÁKU. Denně při západu slunce se nad velkou dobyté farmu nedaleko Londýna slétávají taková obrovská hejna ptáků, že se najednou dělá tma. Odhaduje se, že ptáků jsou asi 2 miliony a podle množství ornitologů je přítanuje velké množství svezeného krmiva. Ptáci — jako ve slavném Hitchcockovém filmu — v té době znemožňují veskerou práci na farmě. Nutno uzavřít všechna okna, nesměj se otevřít dveře a také komíny jsou plné ptáků.

ZDRAVIE NA VIDIEKU

Želania dobrého zdravia predchádzajú všetky iné. Je to pochopiteľné. Ale keď už niekto onemocnel, patrilo by sa mu želať dobrého lekára, alebo inakšie povedané, rýchlu, odbornú lekársku pomoc. V meste ešte stále možno ľahšie došať takúto pomoc. Ale aj na vidiek, vďaka dôslednej sociálnej politike, je teraz podstatne lepšie ako pred rokmi. Zavedenie v roku 1972 bezplatnej zdravotnej starostlivosti pre súkromne hospodáriacich rolníkov a ich rodiny spôsobilo, že ju odvtedy využíva viac ako 6,5 miliónov ľudí.

V tejto situácii sa muselo zvýšiť úlohy vidieckej zdravotnej služby, ako aj urýchliť výstavbu dodatočných zdravotných stredísk a zväčšiť počet pracovníkov zdravotníctva a lekárni. Čo sa urobilo v tejto oblasti za uplynulých sedem rokov? Odovzdali do užívania 567 nových zdravotných stredísk, vďaka čomu koncom roku 1978 ich počet v celem Pošta dosahoval 3 182. Z toho 500 sú vysoko špecializované stre-

diská, ktoré poskytujú nielen všeobecnú a zubolekársku pomoc, ale aj odbornú pediatrickú a gynekologickú starostlivosť. Skoro v 80% zdravotných stredísk pracujú zubači, rýchlu, odbornú lekársku pomoc. V meste ešte stále možno ľahšie došať takúto pomoc. Ale aj na vidiek, vďaka dôslednej sociálnej politike, je teraz podstatne lepšie ako pred rokmi. Zavedenie v roku 1972 bezplatnej zdravotnej starostlivosti pre súkromne hospodáriacich rolníkov a ich rodiny spôsobilo, že ju odvtedy využíva viac ako 6,5 miliónov ľudí.

Popri spokojnosti sa na vidiek stretávame aj so ťažnosťami na zdravotníctvo. Nie je jeho odborná úroveň, ale na to, že zdravotnícka služba nie je rýchla a prístupná v každom čase, ako aj na to, že

jej pracovníci by mali byť zdvořilejší voči pacientom. Nás dopisovali z Oravy (meno a adresa v redakcii) sa napr. stávajú, že do Malého Lipnice prichádza zubačka iba dvakrát v týždni. Prichádza o 10. hod. a o hodinu neskôr už odchádza. Deti chodia k nej nekolkokrát a keďže sa k nej nemôžu došať, rodičia ich posielajú súkromne do Oravy. Nie sú tam spokojní ani s internistickou starostlivosťou. Lekár vyžaduje, — ako píše nás dopisovač, — aby pacient vopred vedel, aké lieky potrebuje a na čo je konkrétné chorobu. Stažajú sa aj na nezáležité zaobchádzanie s pacientmi. Tento signál nie je iste ojedineľný a svedčí o tom — tak ako aj iné podobné správy v tlači — že napriek nepochybnej úspechom dosiahnutým v rozvoji zdravotníctva na vidiek v posledných rokoch, aktuálna situácia si vyžaduje nielen ďalší kvantitatívny rozvoj zdravotníctva, ale predovšetkým nútí sústredíť pozornosť na kvalite týchto služieb.

63 DNY VARŠAVSKÉHO POVSTÁNÍ

Po pěti letech strašné hitlerovské okupace přišel den, kdy Varšava opět povstala proti německým útočníkům. Od 1. srpna do 2. října roku 1944 vojenské oddíly odborového hnutí a lid Varšavy vedli vlastenecký, hrdinný boj s přesilou nenáviděného nepřítele. V tomto boji se spojily všechny síly bojující Varšavu. Kromě vojáků Zemské armády bojovali členové Polské dělnické strany a Dělnické strany polských socialistů, vojáci Lidové armády, Polské lidové armády a Sbor bezpečnosti. Bojovali muži, ženy, mládež i děti. Na povstaleckých barikádách bojovala také skupina varšavských Slováků, vojáků 535. čety, vytvořené protifašistickým Slovenským národním výborem, který od roku 1942 ilegálně působil v okupované Varšavě.

Okolnosti vzplanutí boje způsobily, že od samého počátku byl nerovný a odsouzený k neúspěchu. Iniciátoři, emigrační vláda v Londýně a její střediska v zemi, vyvolali povstání ukápeně, bez přípravy a dohodnutí s velitelstvím blížící se Sovětské armády a lidového Polského vojska, v podmínkách z militárního hlediska nepřiznivých, ve chvíli, kdy nápor pravého křídla 1. běloruského frontu zadržely na předpolí Varšavy stažené německé rezervy.

O povstání ve Varšavě rozhodly 21. července 1944 delegatura vlády v Polsku a velitelství Zemské armády. 26. července zplnomocnila emigrační vláda hlavního velitele Zemské armády gen. T. Komorowského „Bora“ a delegáta vlády J. S. Jankowského, aby vyvolali povstání ve Varšavě a rozhodli o dni a hodině zahájení boje. Rozkaz k povstání vydal gen. Komorowski 31. července 1944 v 18 hod., anž by se plně orientoval v situaci na varšavském úseku sovětsko-německé fronty.

Povstalci měli opanovat Varšavu, podle písemných pramenů, před vkrčením sovětských vojsk a lidového Polského vojska, po několika dnech boje s německou posádkou v hlavním městě. Moc ve městě měly převzít jménem emigrační vlády veřejně působící vojenské a civilní orgány, jako protiváha politických vlivů Polského výboru národního osvobození, povolávaného Zemskou národní radou, který od 21. července 1944 působil na osvobozené části země. Kromě toho Varšavské povstání mělo být triumfem premiéra emigrační vlády S. Mikolajczyka, který v Moskvě začínal jednat se sovětskou vládou a zástupci Polského výboru národního osvobození (2.-9.VIII.), hlavně o budoucí polské vládě a státních hranicích.

Povstání, plánované velitelstvím Zemské armády jako krátkodobá ozbrojená akce, se stalo všeobecným, obětavým národně osvobozeneckým bojem všech vlasteneckých organizací a celé Varšavy. Bojovníci povstání 63 dny heroicky odráželi zuřivé útoky hitlerovců. Jen každý desátý povstalec byl ozbrojený, nebyly těžké zbraně. Zbraně i náboje dobývali povstaleci v

Unikátní snímek ze sbírky Jerzyho Tomaszewského, publikované v televizním pořadu Svědkové a v týdeníku Perspektywy.

litých bitkách, vyráběly se v zázemí. Povstalecké oddíly posilovali ochotníci, vznikaly záchranné čety, lazarety, vývařovny a jídelny pro vojáky, tvorily se uliční výbory zastupující administrativní orgány. Vycházely noviny, vysílala rozhlasová stanice Błyskawica, pracovala povstalecká harceršká pošta. Přes bombardování a dělostřeleckou palbu pracovala elektrárna Powiśle, fungovaly vodovody a kanalizace, na dvorech se rozdělovaly potraviny, v parčících a na náměstích byly pochovávány padlé ...

Avšak ani největší oběťavost a největší odvaha nemohly zvítězit nad obrovskou přesilou oddílů německé armády, SS a policie, vyzbrojených obrněnými vozy, útočnými letadly, dělostřelectvem, nejtěžšími železničními děly a odpalovacími raketovými rampami, jimž se říkalo krávy nebo

také skříně. Hitlerovští zločinci vraždili zajatce, páliли nemocnice s raněnými, při útocích na barikády používali muže i ženy jako živé stíty, hromadně popravovali obyvatelstvo.

Odpor povstalec slábl. Nepodařil se pokus oddílu I. armády Polského vojska, které chtěly pomoci povstalcům a přepravily se přes Vislu na úsek Czerniakowa, středního Powisí a Żoliborze. 2. října nastoupil konec povstání. Kapitulaci podepsal hlavní velitel Zemské armády. Ve skutečnosti to byla kapitulace poslední bráničí se části středu města.

63 dny bojů ve Varšavě si vyžádaly obrovské ztráty v lidech i hmotné. Padlo asi 18 tisíc povstalců, zhruba 25 tisíc bylo raněných (6500 těžce), padlo 3764 vojáků a důstojníků I. armády Polského vojska. Hitlerovci zavraždili

asi 180 tisíc obyvatel v povstání a po kapitulaci, z Varšavy učinili hromadu ruin, zničili a rozkradli stáleté, nenahraditelné památky národní kultury.

Po kapitulaci povstání nastala pro Varšavany nová gehenna. Fašističtí okupanti vyhnali všechny obyvatele z části města na levém břehu Visly. Povstalec a obyvatelstvo přes tábory v Pruszkowě a Ursusu vyváželi na otrokářskou práci do Německa, do koncentračních a vyhlazovacích táborů; zhruba 300 tisíc lidí rozeslali na tulácký a plný příkori život do různých míst na okupovaném území Polska.

Nová kapitola dějin polského hlavního města a jeho obyvatel se začala 17. ledna roku 1945, v den osvobození lidovým Polským vojskem za zimní ofenzívou spojenecké Sovětské armády.

Ako vyzera stav zdravotníctva v Nowosączskom vojvodstve, odkial sme dostali tento kriticky signál? V Nowosączskom vojvodstve býva na vidieku 410 000 ľudí. Liečia sa v 96 gminných a obecných zdravotníckych strediskach a 7 lekársko-feltiarskych ordináciach. Ženy majú k dispozícii 30 pôrodnych izieb. Zdravotné stredisko sa rozvíjajú a do konca roku 1980 má pribudnúť 22 ďalších. Vtedy na jedno oblastné stredisko na vidieku bude pripadat 3 000 ľudí (teraz 4270). Chybne však aj lekársky personál. Aby bolo plne obsadenie, malo by sa ihneď zamestnať vyše 30 lekárov, vyše desať Zubných lekárov a tristo ošetrovateľiek. Všeobecny je nedostatok pediatrov a gynekologov. Zároveň chybujú byty pre lekárov a personál. Pociťuje sa aj nedostatok dopravných prostriedkov: automobilov a — čo je v tejto oblasti dôležité — snežných skútrov. Ten kto pozná túto oblasť iste uverí, že sú tu na osady v horách vzdialené dokonca triadsa kilometrov od zdravotného strediska. V tejto situácii sa môžu vyskytnúť rôzne nedostatky, ale — opakujem

v tejto situácii — či nemožno vylúčiť nesprávny postoj pracovníkov zdravotných služieb, ktorý nevyplýva z objektívnej situácie, ale využíva túto situáciu? Stačila by prísná kontrola, vypočutie hlasov tých, ktorí zdravotné stredisko a strečou majú slúžiť zo všetkých sôl a všetkými prostriedkami. Domnievame sa, že otázky a pochybnosti tohto druhu nemôžu orgány štátnej moci nechať bez odpovede. Radí sa zúčastniť napr. stretnutia s obyvateľmi v Malej Lipici, na ktorom by sa hovorilo o lekárskych službách, ak takéto stretnutie bude zorganizované.

Komplexne opatrenia pre ďalšie zlepšovanie zdravia spoločnosti boli schválené na základe uznesenia VII. zjazdu PZRS a sú naďalej platné. V tejto oblasti sa už urobilo veľmi vela, najmä na vidieku. Ale minister zdravotníctva Marian Śliwiński v zaujímanom článku uverejnenom v Nowych Dro-

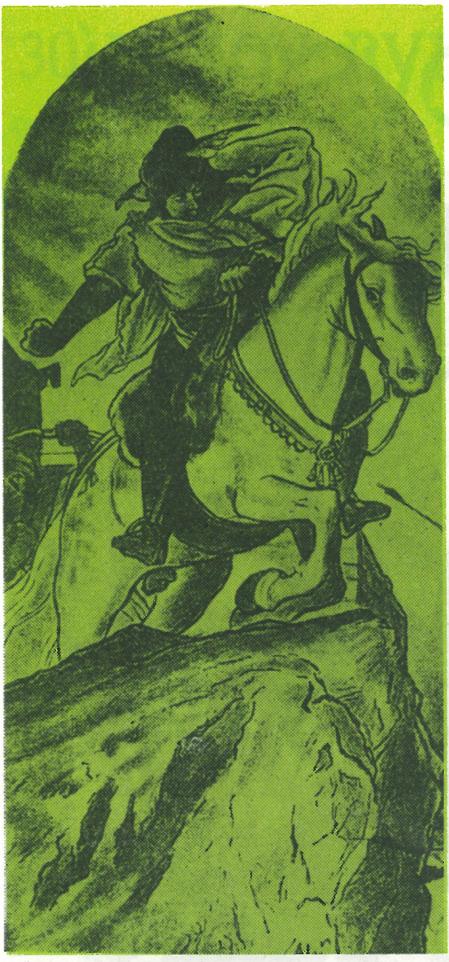
gach*), z ktorého sme prevzali časť všeobecných údajov, píše o.i. takto: „Na vidieku existujú ešte stále mnohé úlohy, ktoré zdravotníctvo musí vyriešiť. Dosiahli sme už veľký pokrok, dynamicky rozvíjame pôsobnosť, ktorá má za cieľ ďalší rozvoj zdravotnej ochrany vidieckeho obyvateľstva. Zaisťenie tomuto obyvateľstvu plnej zdravotnej starostlivosti a dobrého zdravia je príspevkom zdravotníctva do ctižiadostivého a pre celú krajinu nesmierne dôležitého programu zlepšenia podmienok práce a života národa, ktorý načrtla strana. Úlohy s tým spojené považuje zdravotnícka služba za jedne z najdôležitejších vo svojej pôsobnosti.“

Aké sú plány v tejto oblasti, ktoré načrtol minister zdravotníctva na najbližšie roky? Na vidieku sa musí vybudovať ešte 200 zdravotných stredísk a 600 technicky nedokonalých stredísk — vymeniť. Aby v každej gmine bola

lekárňa, treba vybudovať 600 nových objektov. Plánuje sa, aby na každých 3000 obyvateľov vidieka bol jeden lekár a v každom zdravotnom stredisku zubný lekár, dve alebo tri ošetrovateľky a pôrodné asistentky. Aby sa to dosiahlo, musí sa zamestnať na vidieku ešte tisíc lekárov, 1300 zubných lekárov, 2500 ošetrovateľiek a pôrodných asistentiek ako aj 700 lekárikov. Služby iných odborníkov sa bude riešiť rozšírením systému stalého dochádzania z mestských stredísk. Tieto plány budú nepochybne zrealizované, lebo násť štát nešetri prostriedky na tento účel, tak isto, ako aj spoločnosť, ktorá štredo prispieva na Národný fond zdravotnej ochrany, v čom má veľký podiel aj vidiecke obyvateľstvo.

MARIAN KAŚKIEWICZ

*) Nowe Drogi č. 3/79. Marian Śliwiński: Zdravotná ochrana na vidieku.

Kresba Mikoláše Alše

chleba do pražského kraje. Mnozí vladkyové a starostové rodů to těžce nesli, bránili tomu a toužili, že v dolech je zhoubá polí, že pro drahý kov trhají se čeledi rodů a hyne starý rád a kázeň. Některí se odebrali až k vojvodovi na Vyšehrad; v jich čele Horymír, vladka Neumětelský. I žádali Křesomysla, napomínil ho, aby sobě více chleba nežli stříbra vážil, aby ten podzemní lid dal raději rozeznati. Kníže však oslněn leskem vzácného kovu nedbal jejich řeči a vladkyové odeslali s nepořízenou, nespokojeni, rozmrzelí.

Než i horníci se popudili, že proti nim, na jejich zkázu bylo tak mluveno a jednáno. Sběhli se při dolech mezi svými boudami a chařami. Jako ve vosím popuzeném hnizde tam bylo, když posel ohlašoval, jak vladkyové na Vyšehradě jednali, co radili, zvláště pak Horymír Neumětelský.

Bouřili, křičeli, pomstou hrozili, a nejhorší Horymírovi. Krev jeho chtěli, a hned, bez odkladu. Jiní v divokém posměchu křičeli, že když má strach o chléb, ať se ho nají dosyta, ať mu ho nacpou do úst, až se jím udáví.

To se zalíbilo. Jako divoká smečka za jelenem hnali se k dědině Neumětelům.

Podzimní šerem hrnul se houf kovopů polem i ladami, jež se černala v kvapném soumraku.

Noc byla, když zhlédli Neumětely, slaměné střechy chat, černající se mezi stromy, vysoké stohy u stodol, hrádek dědiny v kulatém náspu. Tu ztišili krok, a zmlknuté, plížili se jako lštivé, úkladné šelmy k ohradě. Ale dříve, před nimi, vběhl tam dobrý člověk.

rových stohů a v divé radosti cestou i doma pokřikovali:

„Když se bál hladu, ať jej má!“

Tak jásavě hlučeli. Ticho však a pusto bylo ve vyžehnuté dědině. Spáleniště dlouho dýmajíc doutnalo a podzimní vítr roznášel jeho čpavý zápuť...

Nežli minuly dva dny, shromáždil Horymír všechny muže svého rodu, k nimž se přidali mnozí jiní, sami dobrí sousedé, rozhoreni násilím horníků.

Když se stmívalo, vytrhli všichni dobře ozbrojení a v čele všech Horymíra na věrném, bílém Šemíku.

U Březových dolů netušil nikdo nic zlého. Horníci najisto myslili, že uprchly Horymír bloudí krajem, a že jsa bez pomoci, nicého se již neodvází. Spokojeni, bezpečně ulehli, ani o strážce se nestarali. Až pozdě v noci vzbudil je dusivý dým a náhlá oslnující zář, rudě vzplanuvší. Střechy jim hořely nad hlavou. Jako zmáčení vyrazili ven, nebo vynášeli majetek a náčiní, sháněli děti.

Vtom se na ně obořili Horymírovi lidé a sekali do nich meči a bodali oštěpy. Vladka sám na Šemíku se mihal s mečem v ruce mezi boudami, a již opět na dolech u jam křičel na své, aby kazili, hubili vše.

Jako noční příšery kmitala se tam jeho rozrušená čeleď, bořila boudy a stroje, zavalovala jámy hrubými balvany, maříce vše, co vykonala tu loptnatá práce horníků.

Nežli se rozednilo, byl nepřítel ten tam. Zanikl v ranném mlhavém šeru. U Neumětel se Horymírův houf rozesel. Vladka sám však pospíchal dále.

objal jeho šíji, přitiskl svou tvář k jeho hlavě, hladil ho, mluvil k němu tichým hlasem, a Šemík zařehtav, radostně hrabal přední nohou, až dláhy duněly. Pak všichni, kníže s kmety a vladkyové, strážci i lid dole nádvorím podívali se, když ze stáje vyrazil na prostoru Šemík, jež Horymír u huby vedl. Všichni obdivovali se krásnému, bujnemu koni. Bělouš byl grošovatý, široký krku, dlouhé hřívý a hustého ohonu, na štíhlých nohách malých kopyt, jako jelen. Oči mu svítily, a pocházel bujnou hlavou, šířil zardělé nozdry.

Nohy se mu jen kmitaly v hravých, tančivých krocích, a jak se na něj Horymír vyšvihl, počal se točiti, obracet. Horymír v rozkoši, že má zase milého koně, zavýskl, a Šemík se vzepjal na zadní, zařehtal, až se šířím nádvorím rozlehalo. A již dlouhými lehkými skoky puntík se dokola prostranství; Horymír zavýskl po druhé a Šemík skočil od jedné brány ke druhé. Poblíže valu zavýskl Horymír po třetí a vzkříkl:

„Nuže, Šemíku, vzhůru!“

Přitisknul kolena, nahnul se k vlaříci hřívě, a v tom promluvil Šemík:

„Pane, drž se!“ A již skokem po náspu vzhůru, a druhým ohromným skokem přes roubenou hradbu. Všecko kol úzarem ztuhlo.

Bělouš s jezdcem se mihi nad obrubou, kmitli se povětřím jako pták, hřívá koni i vlasy jezdce zavlály, a již střelbítě, vráz zapadali, zmizeli —

Na hradě vykřikli úžasem i hrůzou. Kdekoliv se hnali na valy podívat se,

Alois Jirásek

STARÉ POVĚSTI ČESKÉ

o Křesomyslu a Horymírovi

věk oznámit, co se děje a chystá. Jen vzbudil vladku, a již zabouril ze tmy divoký křik. Na obranu nebylo časů. Houf kovkopů hnal se již k hrádku, a pustý ryk jeho blížil se letem. Nezbývalo nic než prchnouti.

Skokem byl Horymír v stáji, kdež stál jeho nejmilejší kůň Šemík. Okamžíkem ho vyvedl, osedlal, a již, promluviv nař tiché slovo, vyrázel branou ven do polí. Zhlédli ho; křičeli, hnali se za ním. Slyšel i dusot koní. Pobídl Šemíka a věrný kůň puntík se v divější eva, až hřívá mu vlála, až zpod kopyt stříkala hlína a písek, a jiskry jen sršely do tmy.

Za jezdecem vlála bělavá halena jako křídlo a chvíli vedla pronásledovníky. Ale jen chvíli. Nestačili Šemíkovi, jenž pád mocnými skoky, zanikl ve tmách podzimní noci. Až na pokrají lesa, v černém vřesovišti, ho zastavil jeho výborný jezdec.

Byli zachráněni. Ale jak vladkyka zpět pohlédl, chytla ho zlost i líto. Požár viděl; jeho dědina hořela. Rudá záplava rozlévala se po temném nebi, rdeala se víc a více a šířila se valem.

„Všechno tam shoří!“ pomyslel roztrpčený Horymír. „Stavení, humna plná obilí, stohy, všechna ouroda, všechna naše práce.“

A zahroziv v ty strany k požáru zatahou pravici, přísahal:

„Ať zčernám jako uhel, ať mne rozsekají mým vlastním mečem, jestliže to nepomstím, jestliže jím všechno nesplatím! A víc a hůr!“

II

Neumětelská dědina byla zničena.

Co nezhlít oheň, to horníci odvezli a odvezli. S bohatou kořistí se vrátili: dobytek vzali, na uloupených vozích s uloupenými koňmi odvezli z Horymí-

ře a zpět do polí. Neumětelský kníže Šemík, čarownou silou svéží, nesl ho bystře zrovna větrným letem k vojvodovu sídlu, a když slunce vzešlo, dojel Horymír sám neunaven na neuvaněném bělouši před Vyšehradskou bránu.

Druhého dne došly na knížecí hrad zprávy o tom, co se u Březové hory stalo. Přichvátalot mnoho horníků na Vyšehrad; všichni jedním hlasem povídali o hrůzách oné strašlivé noci a všichni rozhořčeně vinili Horymíra z tohoto zločinu.

Ten však zapřel a dovolával se toho, že již na úsvitě po té noci byl na Vyšehradě. Než Křesomysl, žalostiv jsa pro stříbrné doly, dal Horymíra uvíznouti do vězení. Od tudu ho vydvali teprve, až když se shromáždili kmeti a vladkyové, jež svolal vojvoda k soudu.

I stál Horymír sám jediný před soudem a proti němu houf rozlícených kovkopů, žádajících úsilně, aby byl za živa upálen. Jim kníže přál, jemu vladkyové. Prosili za něj, aby při hrdle byl zůstaven. Hlas horníků však více vzdal, proto odsoudil kníže Horymíra hrdla.

Než tolik přece učinil vladkykům po vúli, že zmírnil trest smrti; neměl Horymír za živa sejti ohněm, nýbrž měl být popraven vlastním mečem.

Když tak ustanoven, promluvil Horýmír ke knížeti:

„Ctný kníže, tvým soudem jsem odouzen; a poněvadž mně živu býti nelze, toliko za to prosím, popřej mi toho, dřív než umru, ať na svý milý kůň vsednu a malíčkou chvíli se na něm projedu. Potom učin se mnou cožkoliv chceš!“

„Jed si,“ povolil kníže, „ale Šemík bez křídel ti nepomůže.“ Zasmál se a poručil, aby zavřeli brány.

Horymír však, nedbaje Křesomyslova posměšku, chvátil potěšen do stáje ke svému Šemíku. Skočil k němu,

kam sletěl zoufalý jezdec, kde roztríštěn, zality krví leží i jeho Šemík.

Hleděli s hradeb i srbů a žasli, trnuli zas a více, a křičeli vztékem i radostí, jak kde stáli horníci nebo zemané, a ukazovali do údolí k Radostinu, kde rovinou uháněl dlouhými skoky Šemík s Horymírem.

Ještě nezmizel jezdec zrakům a již vladkyové za něj úsilně prosili; také dovrázen se po takovém divu snažně přimlouvali, a Křesomysl jich neoslyšel.

Ihněd poslal na Neumětely za Horymírem, aby se bezpečně navrátil, že je mu všechno odpusťeno. I přijel druhého dne, ale na jiném koni, ne na Šemíku, a pokoril se knížeti. Když pak se ho kníže otázal, kde má Šemíka, vladkyka smutně odpověděl:

„Tam doma mně velmi teskliv stojí, neb tím nemírným skokem si hrubě ublížil.“

Horymír neměl na Vyšehradě žádného stání. Přízeň samého knížete, přízeň dvořanů ho tu neudržely. Mysl jeho byla u věrného Šemíka. Jak jen mohl, poklonil se knížeti a dvořanům, vzlal odpusťení a pospíchal bez oddechu, koně nešetře, do své dědiny, kterou čeleď po svém rozptýlení se vrátila, znova budovala.

Navrátil se do Neumětel, přímo chvátil ke svému milému koni. Ten leže, nemoha již státi, oznámil svému pánu, že musí sejti, a prosil ho, aby, až zhyne, nedal ho ani ptákům, ani dravé zvěři na pospas, ale aby ho dal před vraty svého dvoru pohřebiti.

Horymír velmi zarmoucen všecko slbil a těžko se s Šemíkem loučil. A když milý kůň zdechl, stalo se, jak byl žádal.

Horymír ho zahrabal v dědině, a po dnešní den ukazují tam místo kamenem označené, kde věrný Šemík byl pochován.

Nový školský rok na Spiši a Orave

Ešte nedávno sa školská mládež iba lúčila so školou a svojimi učiteľmi v očakávaní na prázdniny, a už sa znova na stíchnutých školských chodbách a v triedach ozvala veselá detská vatra. 20. augusta sa na všetkých základných školách rozengali zvončeky, aby zahájili nový školský rok. Po prázdninovom oddychu, akiste vydarenom, sa opustené lavice opäť zaplnili žiakmi, aby sa plní súl a elán pustili do učenia.

Novy školský rok na spišských a oravských základných školách začala aj skupina žiakov navštievajúcich hodiny slovenského jazyka. Ako uvádzia Kuratórium osvety a výchovy v Novom Sáčku, je ich spolu 523. Na jednotlivých školách tento stav vyzera nasledovne:

— V školách so slovenským vyučovaním jazykom v Novej Belej sa učí 77 žiakov a v Jablonke (škola č. 2) — 63 žiakov.

— Ako predmet sa slovenčinu učí: na Spiši — v Krempachoch — 77 žia-

kov, vo Vyšných Lapšoch — 34, v Jurgove — 27, v Nedeci — 23, v Kacvíne — 21 a v Repiskách 15. Zase na Orave: v Dolnej Zubrici — 68 žiakov, v Podvilkove (škola č. 2) — 24, v Privarovke (škola č. 4) — 23, vo Veľkej Lipniči-Skočikoch (škola č. 3) — 9, v Hornnej Zubrici (škola č. 2) — 8 a v Chyžnom (škola č. 2) — 7. Okrem toho vo všeobecnovzdelávacom lúčku v Jablonke — 10 žiakov.

Hodno zdôrazniť, že po viacernej prestávke sa po prvý raz začalo vyučovanie slovenského jazyka na Základnej škole č. 4 v Malej Lipnici, kde sa na tento predmet prihlásilo 35 žiakov.

Malolipnickí školáci akiste s nedokávkou a pochopitelnou zvedavosťou prekračovali tento rok školský prah. Dúfam, že sa usilovne pustia do poznávania tajov slovenskej gramatiky i pravopisu a veľkých osobností literárnej tvorby, že sa budú zúčastňovať recitačných súťaží o ceny ÚV KSCAS a redakcie Života, ktoré sa začnú na je-

seň tohto roka. Dúfam tiež, že sa nezabudnú pochváliť svojimi vedomosťami v listoch do redakcie, ako to robia žiaci z iných škôl.

Úspech krajanov z Malej Lipnice mal by slúžiť ako príklad ostatným mestským skupinám našej Spoločnosti, kde sa slovenský jazyk zatial nevyučuje. Nebolo by od veci pouvažovať o tom a vyvinúť úsilie, aby v budúcnosti aj v ďalších školách mohli krajančí deti navštěvovali hodiny materčiny. Ide o také obce, ako na Orave Pekelník, Podsrnie, Harkabuz či Jablonka-Matonogi, zase na Spiši Fridman Falštin, Nižné Lapše, Tribš, Cierna Hora a Lapšanka. V každej z nich je bezpochyby hodne záujemcov o tento predmet.

O potrebe vyučovania materinského jazyka na školách netreba vari nikoho presvedčovať. Jeho význam pre našu Spoločnosť, ktorej hlavnou úlohou je práve pestovanie rodnej reči, kultivovanie pokrokových ľudových tradícií a šírenie národnej kultúry — je

samořejmý. Dobrá znalosť materčiny, ktorú možno nadobudnúť predovšetkým v škole, je potrebná v každej oblasti nášho krajanského kultúrneho diania. Potrebujeme ju najmä mladý aktívny pôsobiaci v ochotníckom divadelnom a folklórnom hnutí, v rozvíjaní čítatelstva a pod. Preto všetci krajania, všetci členovia našej Spoločnosti malí by neustále dbať o rozvoj slovenského vyučovania a prispievať k zvyšaniu počtu žiakov na tomto vyučovaní.

Naša mládež zo Spiša a Oravy sa rada učí slovenský jazyk a nezriedka dosahuje veľmi pekné výsledky. Je to aj zásluhou učiteľov, ktorí sa snažia odovzdať svojim žiakom čo najviac vedomostí a vychovať ich na múdrych, statočných ľudí. Preto k novému školskému roku chcel by som im zaželať veľa úspechov v tejto nelahkej zodpovednej práci a mnogo radosti zo svojich zverencov, zase žiakom veľa príjemných chvíľ v škole a čo najlepšie známky.

JÁN SPERNOGA

REKORDÉRKA

Už roky patri k najvýznamnejším posťavám svetovej halovej atletiky a k najspoločnejším členkám československého reprezentačného družstva. Ide samozrejme o HELENU FIBINGEROVU, devätnásobnú svetovú rekordérku vo vrhu gulu.

Vo vráháčskom kruhu sa po prvý raz objavila ako štrnásťročná žiačka a to hned na dorasteneckých preboroch ČSSR a už vtedy sa o nej začalo hovoriť a písat ako o veľkom guliarskom talente. Stala sa členkou telovýchovnej jednoty Vítkovickej železiarny Klementa Gottwalda v Ostrave a pod odborným vedením bývalého vynikajúceho guliara Jaroslava Šmidá (dnes jej manžela) sa rýchlo zlepšovala tak po výkonnostnej, ako aj technickej stránke. V roku 1967, keď mala sotva 18 rokov, menovali ju do národného družstva, v ktorom vybojovala nejeden úspech pre Československo. A odvtedy sa začali sypať čs. rekordy ako z vreca.

Osemnásätmetrovú hranicu prekonala Fibingerová po prvý raz v roku 1972 na medzinárodnom lahkoatletickom miingu v Ostrave, kde dosiahla výkon 18,70 m. Bolo to v predolympijskom období a mladučká Helena sa stala náhle veľkou nádejou na olympijské finále, o to viac, že aj na ďalších pretekoch posielala gulu k 19-metrovej hranici. V olympijskej súťaži v Mníchovе sa jej však nevelmi darilo. Najlepší vrh jej rozhodcovia neuznali (kvalifikovali ho ako hod) a tak napokon obsadila len siedme miesto. No čoskoro dokázala, že to bola iba náhoda. O necelé tri týždne po olympij-

skej súťaži prekonala ďalšiu hranicu, keď vrhla 19,05 m.

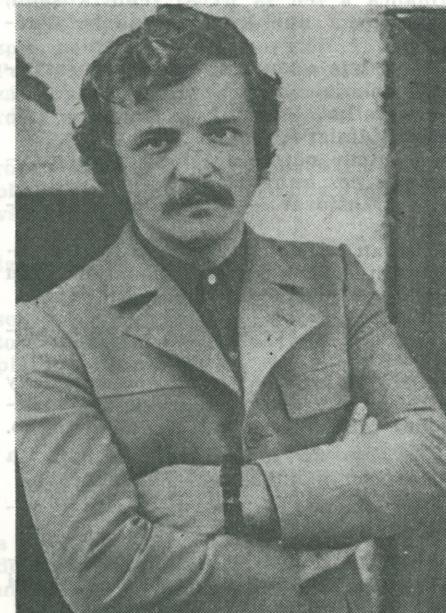
O Helene Fibingerovej sa hovorí ako o halovej kráľovnej. Po prvý raz vybojovala titul halovej majsterky Európy v marci 1973 v Rotterdame. O rok neskôr na pretekoch v Sofii, výkonom 20,36 m prekonala ako prvá žena v dejinách halovej atletiky 20-metrovú hranicu. Krátko potom, v marci 1974, obhájila vo švédskom Göteborgu titul európskej halovej šampiónky v novom svetovom rekordze 20,75 m. Vo februári 1975 padla ďalšia hranica, keď vrhla gulu na vzdialenosť 21,13 m.

V olympijskom roku 1976 halové štary vynechala a na OH v Montreale vybojovala bronzovú medailu. Svoje kvality opäť dokázala koncom roku 1976, keď na pretekoch v Opave vytvorila nový svetový rekord — 21,99 m, a priblížila sa na jeden centimeter k hranici snov — 22 metrom. Rok 1977 bol pre ňu najúspešnejší — konečne prekročila túto hranicu. Najprv v hale dosiahla fantastický výsledok 22,50 m a neskôr na otvorenom štadióne — 22,32 m. Opäť ako prvá žena na svete. Aby však zoznam jej úspechov bol čo najplnejší hodno poznámena, že na vlaňajšom európskom šampionáte v Prahe vybojovala striebornú medailu.

Tento rok 29-ročná Helená Fibingerová neštartovala na halových majstrovstvách Európy. Pozmenila svoj tréning a cez celú zimu sa vlastne pripravovala na leto. „Človek musí myslieť na dlhodobejšie ciele — povedala v interview — a na to sa aj sústrediť. Rada by som štartovala nielen na moskovskej, ale aj losangeleskej olympiáde a tak si musím vybrať, čo považujem za dôležitejšie a čo za menej podstatné“. Veríme, že sa jej tieto túžby splnia.

JÁN KACVINSKÝ

pach a Dorota Grochowska z Lublina.

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje známeho českého speváka, obľúbeného aj v Poľsku, kde viackrát vystupoval. Držiteľ viacerých cien na domácich a zahraničných speváckych podujatiach. Veľkú popularitu si získal v ZSSR, kde koncertoval s orchestrom Jana Spáleného. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie.

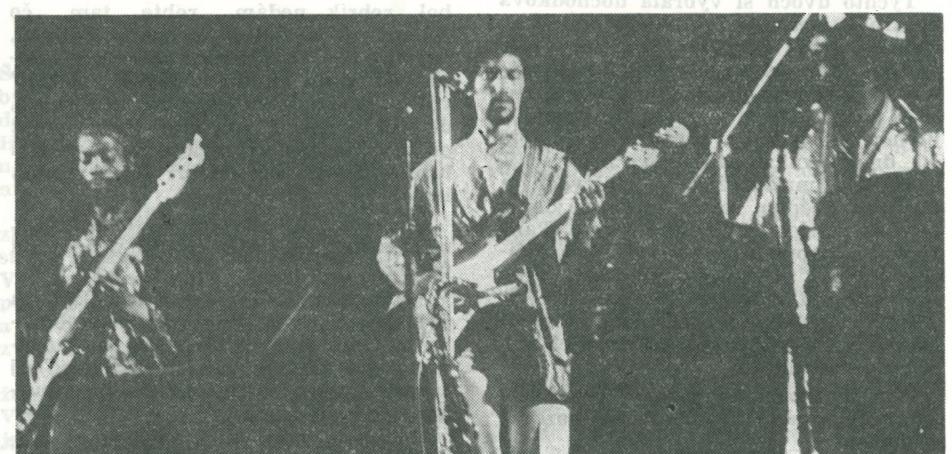

V Živote č. 6/79 sme uverejnili snímku znamenitej českej herečky Jany Brejchovej. Knihy vyžrebovali: Mária Jerdonková z Novej Belej, Žofia Vojsovičová zo Spišskej St. Vsi, Svetlana Staňková zo Sáňov, Žofia Surmová z Krempach.

Hviezdy svetovej estrády

OSIBISA

Takto sa navýva zaujímavá čiernošká hudobná skupina, ktorá prednedávnom koncertovala v Poľsku a vzbudila veľký záujem. Hodno ju preto bližšie predstaviť. Vznikla v roku 1969 v Londýne, kde dovtedy pôsobila väčšina jej členov pochádzajúcich o. z. Ghany, Nigérie, Trinidadu a Antiquy. Za 10 rokov pôsobnosti sa v tejto skupine vystriedali viaceri hudobníci, čo malo vplyv na charakter jej tvorby. V súčasnosti v Osibise učinkujú: vedúci skupiny Teddy Osei (saxofón, flauta, bicie nástroje, spev), Mac Tonto (trúbka, klavesové a bicie nástroje), Emmanuel Rentzos (gitara, spev), Kari Bannerman (klavesové nástroje, syntezátory), Mike Odumosu (gitara,

ON A ONA

F.R. Mám známu, ktorá zásadne nástoji na tom, aby sa hostia — či to chcú alebo nie — vyzývali počas návštavy. Niekoľko v súvislosti s tým dochádza k trápnym situáciám a kazi náladu návštěvníkom. Ja osobne som proti takému konaniu. Mám pravdu?

Vživa sa celkom nový zvyk, že na návštěvu si hostia v zlom, blativom počasi nosia so sebou domácu obuv, alebo im hostitelia ponuknú svoju rezervnú. Ak nie je domáca obuv poručená, hostitelia by nemali pripustiť, aby sa hostia vyzuli. Takéto prezúvanie alebo vôbec vyzývanie a chodenie v ponožkách sa však môže robiť len počas návštěvy dobrých priateľov, ktorí u menej známych ľudí treba od toho rozhodne upustiť. Je ešte jeden dôvod, prečo by sa nemalo príliš trvať na vyzývaní. Niektorí ľudia majú totiž sklon k poteniu, najmä nôh, preto zdržiavať sa v blízkosti zapáčajúcich ponožiek nie je práve najpríjemnejšie

tak pre dotyčného, ako je pre spolu-sediacich. Ostatne starostlivo využierané (napr. handrou) topánky neohrozia hned čistotu kobercov alebo dlážky. A napokon, keď sa k sebe niekoho pozýva, nemožno ho príliš obmedzovať, lebo v budúcnosti sa takýmto návštěvám bude vyhýbať.

J.M. Môj chlapec ma v spoločnosti často necháva samu a venuje sa iným. Co si mám o tom myslieť?

Je taký nepísaný zákon, že v spoločnosti sa manželia nemajú venovať len sebe. Iná vec je s ľuďmi, ktorí spolu „chodia“. Chybaju tu onen soľidny uzol, vďaka ktorému sa dvojica môže bez obáv rozchádzať. Chodenie s niekym je totiž obdobím, ktoré zavázuje, aby sa partnerke venovalo zvýšenou pozornosť, dvorilo jej, lichočilo, samozrejme bez nadsádzky, ale predsa. Viem, že teraz sa väčšina chlapcov často takto chová, ako tvoj, niečo však tráta. Neviem, či sa ti podarí presvedčiť chlapca o tom. Skus!

TETA DORA

SPEVY SLÁVNÝCH DNÍ

Volá vlast! Treba bojovať!

A nepoddať sa, neklesať!

Pokým srdce bije v ľavom boku,
kým je ešte slza teplá v oku.

Zavše cez kalištia krví

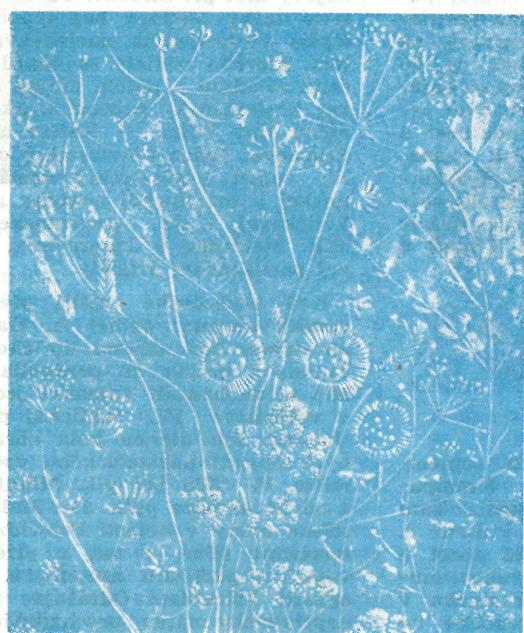
život káže smelo veslovať,
víťazstva sa nevzdávať,

slobodu vždy v erbe mať!

Volá vlast! Ďalej bojovať!

Chvieš sa, ratolestka svätá,
rozoňaná snietka jabloňová!
Nedám si ťa za pol sveta,
hoc by som mal trpieť, biť sa znova,
pre teba, ty, vlasti vôňa jabloňová.

Jablon kvitni v rodnej zemi,
hlas hrdinov v našej piesni navždy znej,
s kvetmi mieru v piesni sladko je mi,
Sloboda, ty, žič mi pobudnutia v nej,
v otčine šťastnej, v tej zemi slovenskej.

JIRÍ WOLKER

POKORA

Stanu se menším a ještě menším,
až budu nejmenším na celém světě.

Po ránu, na louce, v létě
po kvítku vztáhnú se nejmenším.
Zašeptám, až se obejmu s ním:
„Chlapčeku bosý,
nebe dlaň o tebe opřelo si
kapičkou rosý,
aby nespadlo.”

(Ze sbírky Host do domu, I Chlapec)

slovník Života

POĽSKY SLOVENSKY ČESKY

(60)

elektrownia
elektro-
wóz
elektrowstrząs
elektryczność
elektryk
elektryzacja
elewacja
elewator
eliksir
eliminacja
elokwencja
emancypacja
emblemat
embriolog
em-
brion
emeryt
emočia
encyklopedia
ende-
cja
energia
entuzjasta
epatować
epidemia
epileptyczny
epitafium

elektráreň
elektrická
lokomotíva
elektrický šok
elektrina
elektrotechnik
elektrizácia
fasáda
elevátor
elixir
vylúčenie
výrečnosť
emancipácia
emblém
embryológ
embryo,
zárodek
dôchodca
emócia
encyklopédia
národná
demokracia
energia
nadšenec
omračovať
epidemie
epileptický
epitaf

elektrárna
lokomotíva
elektrický šok
elektrina
elektrotechnik
elektrizácia
fasáda
elevátor
elixir
vyloučení
výmluvnosť
emancipace
emblém
embryológ
embryo,
zárodek
dôchodce
emoce
encyklopédie
národní
demokracie
energie
nadšenec
omračovať
epidemie
epileptický
epitaf

epitet
epizod
epoka
epokowy
epolet
epopeja
epos
erkaem
erotika
erozia
eru-
dyta
erup-
cia
eseista
Eskimos
esteta
estrada
estyma
etap
etat
etažerka
etyka
etykieta
etymologia
fabryka
fabryczny
fabrykant

epiteton
epizoda
epocha
epochálny
epoleta
epopej
epos
lahký guľomet
erotika
erózia
vzdelený
človek
erupcia,
sopečný výbuch
esejista
Eskymák
estét
estráda
vážnosť, úcta
etapa
syst. miesto
polica
etika
etiketa, nálepka
etymológia
továren
továrenský
továrník

epiteton
epizoda
epocha
epochálny
epoleta
epopej
epos
lehký kulomet
erotika
erózia
vzdelený
človek
erupcie
sopečný výbuch
esejista
Eskymák
estét
estráda
vážnosť, úcta
etapa
syst. míslo
police
etika
etiketa; nálepka
etymológia
továren
továrenský
továrník

ĽUDIA ROKY UDALOSTI

AUGUST — SRPEN

1.VIII.1914. Vypukla prvá svetová vojna.

1.VIII.1944. Vo Varšave vypuklo povstanie, ktoré vyústilo všeobecné ozbrojené hnutie všetkých odborových organizácií a obyvatelstva proti nenávideným hitlerovským vatrecom. 63 dni trval hrdinský boj Varšavčanov s prevažujúcimi silami nepriateľa, ktorého straty činili ok. 10 000 padlých, 7 000 nezvestných a 9 000 ranených. 2. októbra povstalci boli nútenci kapitulovali.

2.VIII.1975. V tretej a poslednej fáze Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe v Helsinkach Edward Gierek spolu s vedúcimi činitelmi 33 európskych krajín, USA a Kanady podpísal v mene Poľska záverečný akt konferencie, ktorú prvý tajomník ÚV PZRS vo svojej výpovedi nazval veľkou chartou mieru.

2.VIII.1945. Skončila Postupimská konferencia, na ktorej šéfovia vlád ZSSR, USA a Veľkej Británie prerokovali osud porazeného fašistického Nemecka, povoľnové usporiadanie Európy a rozhodli o západných hraniciach Poľska na Odre, Nise a Balte.

5.VIII.1864. Na úpäti varšavskej Citadely bol po- pravený Romuald Traugut, posledný diktátor (vodca) januárového povstania v Poľsku. Od júla 1863 bol veliteľom povstaleckého oddielu na Polesi. 17. X.1863 sa stal diktátorom povstania, ktoré riadił z Varšavy pod priezviskom M. Czarnecki. Uskutočnil reformu povstaleckej armády a civilných orgánov, vydal nariadenie o bezohľadnej realizácii povstaleckého dekrétu o zrušení poddanstva z 22.I.1863. Zatknutý v noci z 10. na 11.IV.1864, odsúdený na smrť cárskym súdom a obesený spolu s iným členom Národnnej vlády. (Nar. 16.I.1826 v Szostakowem pri Wysokom Mazowieckom).

6. a 9.VIII.1945. V týchto dňoch na dve japonské mestá — Hirošimu a Nagasaki padli americké atómové bomby. Tieto dva výbuchy patria k najdramatickejším udalostiam druhej svetovej vojny. V zlomku sekundy zahynulo v Hirošime ok. 80 000 ľudí, v Nagasaki ok. 100 000, zmizla z povrchu zeme vyše polovica oboch miest. Statisíce ľudí umrelo na choroby spôsobené žiarením. Umierajú podnes tí, ktorí v dňoch explózie boli v lone matky a ich deti. „Nikdy viac Hirošimu — nikdy viac Nagasaki“ je výzvou svetu, aby zastavil výrobu, výzvou o všeobecný mier.

7.VIII.1964. Umrel Aleksander Zawadzki, činitel poľského robotníckeho hnutia, spoluorganizátor Zväzu poľských vlastencov v ZSSR a predseda Ústrednej kancelárie poľských komunistov, v rokoch 1943—1944 zástupca hlavného veliteľa poľskej armády pre politické otázky, od roku 1948 sliezsko-dąbrowský vojvoda, od r. 1945 člen Ústredného výboru PRS a od roku 1948 Politického byra PZRS. Bol predsedom ÚRO, podpredsedom vlády, od roku 1952 predsedom Štátnej rady a od roku 1956 predsedom Celopoplského výboru Frontu národnej jednoty (nar. 16.XII.1899 v Będzine).

8.VIII.1945. Sovietsky zväz vypovedal vojnu Japonsku.

9.—12.VIII.1944. V oblasti Studzianok (od roku 1969 Studzianki Pancerne) pri Kozieniciach 8. sovietska gardová armáda a pôsobiaca v jej zložení poľská 1. tanková brigáda Hrdinov Westerplatte zviedli víťazný boj s nemeckými tankovými diviziemi, ktoré sa usilovali ovládnuť sovietsku prepravu na Visle a zničiť sovietsko-poľské vojenské jednotky na Warecko-magnuszewskom predmestí, ktoré malo veľký význam pre vojenské operácie.

15.VIII.1945. Japonsko prijalo bezpodmienečnú kapitoláciu, podpísanú 2.IX.1945. Koniec druhej svetovej vojny.

23.VIII. Sviatok poľského ľudového letectva, výročie prvého boja 1. stíhacieho pluku Warszawa v oblasti Warki v roku 1944.

23.VIII.1944. Oslobodenie Rumunska. Štátny sviatok RSR.

29.VIII.1944. Vypuklo celonárodné Slovenské národné povstanie proti fašistickej moci a hitlerovským okupantom, ktoré vyhlásilo obnovu Československej republiky na nových, národnou a sociálne spravodlivých zásadách. Štátny sviatok Slovenskej socialistickej republiky.

31.VIII.1939. Hitlerovi zorganizovali protipolskú provokáciu pod názvom Himler na vysielač v Gliwiciach. Skupina provokatérov preoblečená do poľských uniform vtrhla o 20. hod. do vysielačnej stanice a odvysielať v polštine provokačný prejav vyzývajúci k vojne s Nemeckom, ako aj demolovala zariadenia vysielača. Ako dôkaz domneľného poľského útoku hitlerovci nechali mŕtvolu nemeckého kriminalistu, zabitého deň predtým a oblečeného do poľskej uniformy. Malo to ospravedlniť pred svetom hitlerovský útok na Poľsko, ktorý sa začal 1. septembra o 4. hod. 45 min. Gliwice boli oslobodené sovietskou armádou 24.I.1945 v rámci viselsko-oderskej operácie.

Tým, čo nevrátila sa z križovatiek a z ciest *

Tým, čo niesli život na praporoch križovatky

JÁN BLACHUT

Narodil sa 15. decembra 1922 v Nedeci-Zámku, syn Jana a Alžbeta, povolaním rolník, býva v Kacvíne č. d. 50. Keď mal 20 rokov, musel nastúpiť základnú vojenskú službu v slovenskej armáde, s ktorou bol zatiahnutý na východný front. Mladí slovenski vojaci odmietaли však bojovať a len čo sa naskytla vhodná príležitosť, prešli na sovietsku stranu. Krajan Blachut sa hned prihlásil do československej jednotky organizovanej v ZSSR. Po parashutistickom a vojenskom zaškolení ho dňa 9. januára 1944 zaradili do 2. československej paradesantnej brigády v ZSSR. Štúrou postupoval na západ, stále bližšie k vlasti. Zúčastnil sa so svojou brigádou, pôsobiacou v rámci I. ukrajinského frontu, viacerých bojových akcií v Karpatoch, o.i. dňa 20.VII.1944 pri Dukle. Ďalšia bojová cesta krajana Blachuta viedla na Slovensko — do Slovenského národného povstania. Po leteckom prepravení na územie SNP a vysadení na letisku Tri duby 2. čs. paradesantná brigáda bola nasadená do bojov na Pohroní, západne od Zvolena, kde hrozilo najväčšie nebezpečenstvo prelomu povstaleckého frontu. Dosiahla tu bojove úspechy a pokračovala v nich pri Banskej Štiavnicki, Dobrej Nive, Brezne a koncom októbra kryla ústup povstaleckých jednotiek do hôr. Krajan Blachut zúčastnil sa

FERDINAND ĐURČAK

Narodil sa 15. septembra 1922 v Hornej Zubrici na Orave, je synom Jozefa a Cecílie, povolaním rolník, podnes býva v rodnej obci. 1. októbra 1943 musel nastúpiť povinnú vojenskú službu a bol zadelený do pešieho pluku Porecyon 35, ktorého veliteľom bol pplk. Ján Golian. Keď 29. augusta 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, jeho jednotka, podobne ako ďalšie útvary slovenskej armády, sa pripojila k povstalcom. Zúčastnil sa tažkých bojov proti presílám hitlerovských vojsk na úseku Vrútky — Strečno — Dubná Skala, kde bol 11. septembra ranený a odvezaný do nemocnice v Martine. Keď Nemci začali obliehať Martin, kr. F. Đurčák usiel z nemocnice a dostal sa do Turčianskych Teplíc, kde sa prihlásil k partizánom. Stal sa veliteľom čety, s ktorou uskutočnil viaceré bojové akcie, až ju napokon zuri-

tažkých bojov pri Banskej Bystrici a neskôr, po prechode povstalcov na partizánsky spôsob boja, pri Vážci. Počas týchto bojov bol ranený. V armáde ostal do 12. decembra 1945, kedy sa vrátil domov. Za účasť v SNP a udatnosť v boji bol vyznamenaný Radom Slovenského povstania II. stupňa, ktorý mu udelila Slovenská národná rada. Krajan Ján Blachut je dlhoročným zaslúžilým aktivistom našej Spoločnosti, členom MS v Kacvíne.

ALOJZ GALUŠ

Narodil sa 29. septembra 1923 v Krempachoch na Spiši. Tam býva podnes v dome č. 35 a podobne ako jeho rodičia Jozef a Mária je rolníkom. Keď mal 20 rokov, musel nastúpiť povinnú vojenskú službu v býv. slovenskej arámde. 1. októbra ho zadal do pešieho pluku v Levoči. V auguste 1944 prežil spolu so svojou jednotkou horúce dni Slovenskej republiky a predpovstaleckého boja. V Brezne zapadol rozhodnutie: vojaci sa pripájajú do povstaleckej armády — Prvej československej armády na Slovensku a v radoch SNP vystupujú proti nemeckým okupantom a domácim fašistom.

V noci z 28. na 29. augusta povstalecká jednotka, v ktorej slúžil A. Galuš, vchá-

stává se i toto...

MILENCI Z JESKYNÉ jsou poslední senzaci v NSR. Normálne by si nikdo svatby 24letého stavbovho dělníka a 18leté dívky, která se konala v Bonnu, ani nevšiml. Ale...

Friedel a Irmgarda se poznali, když jemu bylo 21 a jí 15 let. Irmgarda sice měla rodiče, ale vyrostala v dětském domově. Mladí lidé se do sebe zamívali a chtěli se vzít. Souhlas ke svatbě však museli dát rodiče nezletilé dcery. Ti odmítli.

Dívka a chlapec utekli a rozhodli se, že až do plnoletosti dívky (21 let) se budou ukryvat. Našli si jeskyni v hornaté a zalesnené oblasti Severného Porýnska zvané Westerwald a zařídili si v ní primivní domácnost. Jeskyně byla na úze-

mí přírodní rezervace a tak turisté tam nesměli a lesní správa se objevovala jen málokdy. Na skromný život si vydělávali pletením košíků, vázáním pometel a sbíráním borůvek, které prodával chlapec ve vzdálené vesnici. Živili se hlavně lesními plody a zajíci, které chytali do primitivní pasti. Tak žili skoro tři roky. Až jedenou dostal Friedel ve vesnici noviny a v nich si předčetl, že plnoletými se stávají již osmnáctiletí. Na osmnácté narozeniny Irmgardy vyletěli z úkrytu a pár dní později měli svatbu. V NSR prý nezůstanou, chtěli by odjet od Afriky.

ZÁZRAČNÝ KAMEŇ. Najväčším drahokamom na svete je nádherný, ideálne čistý topás, ktorý má názov Brazilska princezná. Má 21 327 karátov, čiže väží 4,5 kg! Tento topás našli v Brazílii, brúšili v New Yorku a prednedávnom vystavili vo Washingtone. Nádherný drahokam rýchle našiel kupca, ktorý zaň zaplatil vyše milión dolárov. Kupec nechcel, aby poznali jeho meno a vystupuje ako „Mr X“.

KIM SENG Z Bangkoku, hlavného mesta Thajska, neví, když ráno vycházi do práce, zda se večer vráti živý a celý. Má totiž nevšední a nebezpečné zaměstnání. Každý den skáče do bazénu s 50 krokodýly, s nimiž zápasí. Samozrejme pro podívávanou a potěšení četného miestního publiku. Podnik se nazýva Crocoterie a zápasí človeka s krokodýly jsou jednou z atrakcií Bangkoku. Kim Seng si moc nevydělá; majitel Crocoterie mu platí zhruba 10 dolarov týdně a přidává k tomu zdarma obvazy a náplasti, když krotitel utírá rány. Kim zná dobré své soupeře a také jejich zvyky. Jen tomu děkuje za to, že dosud žije, ačkoliv jeho tělo je plné šramů. Na snímku: zápas s krokodýlem.

POŠTOVÝ ROZVOD. je možný samozrejme iba v USA a to v štate Kalifornia. Páry, ktorých manželstvo trvá menej ako dva roky, nemajú deti a ani väčší majetok, môžu napísat na radnicu list odsláť poštou a automaticky dostanú dokument o rozvode po zaplatení poplatku v kolchoch.

POČAS NÁVSTEVY rôznych oficiálnych osobností v hlavnom meste NSR Bonn možno pri dôstojných hostoch vidieť veľmi pekné, štíhle dievča s dlhými vlasy, v texaských modernej vesticích. Nikto by nepredpokladal, že dievča patrí k... ochrannej vlády a obvykle ju pridelujú ako spoločníčku (a ochrankyňu) dôstojným dám, ako napr. manželky prezidenta alebo kráľovne. Nevinári sa dozvede-

A ty, mor ho! — hoj, mor ho!
Detvo môjho rodu,
kto kradom rukou siahne
na tvoju slobodu;
a čo aj tam dušu dás
v tom boji divokom;
Mor ty len, a vol' radšej nebyť,
ako byť otrokom.

SAMO CHALUPKA

Slová tejto básne sa ozvali na vlnách Slovenského vysielača Banská Bystrica 30. augusta 1944, ako bojová znelka spolu s vyhlásením Slovenského národného povstania a mobilizácie do povstaleckej armády.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE

V dňoch každého národa majú miesto prelomové udalosti, ktoré rozhodujú o jeho ďalšom rozvoji. Pre slovenský národ, ktorý mal zasebou veky zápasu o samobytnosť a miestnosť Európe, historickým zvratom bol pred 3 rokmi ozbrojený boj v Slovenskom národnom povstani proti hitlerovskému Nemecku domácomu fašizmu. V tomto celonárodnom povstaleckom boji za slobodné, ale národné a politicky nové Československo, slovenčinu národ začal národnú a demokratickú buduť, ktoré idey obsahoval Košický program a po februari uskutočnila socialistická republika.

Povstanie vypuklo 29. augusta 1944, po vstupe do istého dňa nemeckých okupáčných sil na slovenské územie a zahrnulo 2/3 Slovenska, na ktorom žilo ok. 1,7 mil. obyvateľov. Pre nemeckú armádu na východe znalo povstanie nový front a to na cíltu mestečka obrany v Karpatskom prieštore, ktorý pútal na seba značné ľudské a materiálne sily nepriateľa, ako aj významnú dopravu a zásobovanie nemeckých sil ustúpujúcich pod tlakom Červenej armády. Z nacistického používania boli vyradené hospodárske zdroje Slovenska a slovenská armáda, ktorú od povstania sa tisíce vojakov nepodarilo viac zrekonštruovať a učiť.

Začiatok slovenského odboja proti fašizmu siaha do obdobia po mníchovskom diktáte z r. 1938 a v ďalších rokoch prechádza niekolkými významnými etapami. Novým výrazným medzníkom vývoja tohto slovenského odbojového hnutia bolo vytvorenie v auguste 1943 V. ilegálneho výboru Komunistickej strany Slovenska s Karolom Šmidkem, Gustávom Husákom a Ladislavom Novomeským. Práve vtedy, pod ideovým a organizátorskym vedením KSS vznikol národný front, ktoré zjednotené všetky slovenské odbojové sily na zorganizovanie povstania a v polovici decembra 1943 bol vytvorený celonárodný vrcholný odbojový orgán — Slovenská národná rada, ktorá pripravila povstanie a riadila celý povstalecký boj od augusta 1944 až po oslobodenie sovietskou armádou v roku 1945. Rozhodujúce postavenie v SNR malo vedenie KSS.

V tomto predpovstaleckom období bola zrevolucionizovaná aj slovenská armáda. V rámci príprav na jej bojové vystúpenie v povstane sa postupne doplnovala novými záložníkmi, novými ročníkmi a pokračovala v sústredovaní vojenských zásob rôzneho druhu. Veelku sa ozbrojeného boja zúčastnilo 60 000 vojakov povstaleckej armády. V tom istom čase mohutnejši aj partizánske oddiely, ktoré pod vedením KSS a za priamej

pomoci Sovietskeho zväzu tvorili od leta 1941 najmä na strednom a východnom Slovensku rozsiahle partizánske oblasti. Po celý čas povstania viedli fašké boje na viacerých miestach a po ústupu povstania do slovenských hôr, približne 20 000 partizánov pokračovali v partizánskej vojne do víťazného konca.

Povstalecké územie sa stabilizovalo v oblasti stredného Slovenska s centrom v Banskej Bystrici. Tu bol vydaný rozkaz začať povstalecký boj a bol deklarovaný slovenskou národnou radou 1. septembra 1944 politický program povstania. Touto deklaráciou SNR prezvala zvrchovanú moc na oslobodenom území a vyhlásila obnovenie Československej republiky ako štátu dvoch rovnoprávnych národov — Čechov a Slovákov, demokratického a v zahraničnej politike orientovaného na ZSSR, vedúcu silu protifašistickej koalícii štátov. Podľa tohto revolučného programu vznikali v mestách a obciach revolučné národné výbory a ďalšie pokrovkové organizácie Národného frontu.

Bolo to územie obkolesené zo všetkých strán zúrivo útočiacim nepriateľom, ktorý proti povstalciam nasadil postupne 8 divizí, zväčša SS, s ohromnou prevahou zbraňí, najmä tankov, delostrelectva a leteckva. Po dvoch mesiacoch urputných bojov sa Nem-

com sice podarilo obsadiť povstalecké územie, ale nepodarilo sa zlomiť vlastenecký boj povstalcov. Povstanie prešlo do partizánskej vojny, ktorá trvala cez celú zimu až do príchodu oslobodzovacích jednotiek. Na okupované územie Slovenska došla vlna krutého teroru.

Integrálnou črtou Slovenského národného povstania je jeho internacionálny charakter. Povstaleckého a partizánskeho boja slovenského národa sa zúčastnili bojovníci 27 národov: Česi, občania Sovietskeho zväzu, Poliaci, Maďari, Francúzi, Juhoslovania, nemecí antifašisti, Bulhari a príslušníci iných národov.

V radoch povstaleckých a partizánskych oddielov bojovali po celý čas povstanie až naši krajania z Oravy a Spiša. Najväčšou silou, ktorá ich všetkých spájala v boji slovenského ľudu, bola hlboká nenávist voči fašizmu, vlastenectvo, túžba po slobode a sociálnej spravedlivosti.

O našich krajanoch odbojároch sme už písali mnohokrát. Teraz, k 35. výročiu SNP, ako aj 40. výročiu hitlerovskej agresie na Poľsku a vypuknutia druhej svetovej vojny, hodno vari širšie oboznámiť našich čitateľov s ich účasťou v boji proti fašizmu. Začíname týmto číslom.

ADAM CHALUPEC

* Tým, čo dych tajili pre vol'nosť zajtrajškov... * (Mor ho!, č. 16, 4. febr. 1945)

IGNÁC GRIBAČ

Narodil sa 15. októbra 1921 v Podvilku, kde žije aj podnes v dome č. 122. Podobne ako rodičia Jozefina a Florián, je povolaním rolník. Keď mal 21 rokov, musel nastúpiť povinnú vojenskú službu v slovenskej armáde. Bolo to 1.X.1942. Vyslaný na východný front — podobne ako väčšina jeho druholi — prebehol na stranu Červenej armády. Tam sa prihlásil do československých vojenských jednotiek organizovaných v ZSSR. Prešiel parašutistický výcvik a bol zadelený od 8. januára 1944 do 2. československej paradesantnej brigády. Zúčastnil sa s ňou, v rámci I. ukrajinského frontu viacerých bojových akcií, o. i. na okoli mestečka Rymanów v Krosnianskom vojvodstve. Neskor, keď 2. čs. paradesantná brigáda bola letecky preprievaná na Slovensko na pomoc Slovenskému národnému povstaniu, sa I. Gribáč zúčastnil povstaleckého boja. Po vysadení na letisku Tri duby pri Zvolene dňa 10. októbra 1944, bojoval spolu so svojou jednotkou a partizánskimi oddielmi na viacerých povstaleckých úsekokoch: pri Trnavej Hore, Kriváni a v Starých Horách, kde sa však po obklúčení nacistickými vojskami dostal 27.X.1944 do zajatia. Dva mesiace sedel v neľudských podmienkach v zajateckom tábore Chalembost 11 a potom bol vyvzený na nútene práce do Nemecka v oblasti Han-

novier Linder, kde sa konečne 17. apríla 1945 dočkal oslobodenia spojeneckými vojskami. S podlemeňom zdravím vrátil sa domov v júli 1945. Krajan Ignác Gribáč je dlhoročným členom a aktivistom našej Spoločnosti.

ANDREJ KUCEK

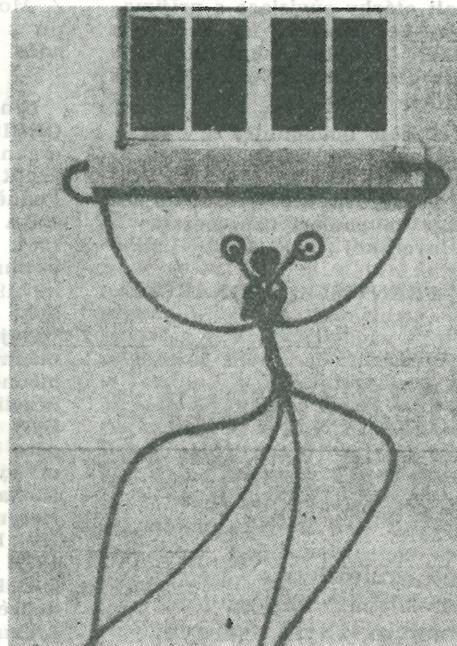
Narodil sa 26.XI.1921 vo Veľkej Lipnici na Orave, kde býva podnes v dome č. 612. Podobne ako jeho rodičia Vojtech a Margita, je rolník. Ako 21-ročný nastúpil základnú vojenskú službu v slovenskej armáde 1. októbra 1942. Slúžil ako pešiak. Keď padlo rozhodnutie o vypuknutí Slovenského národného povstania, jeho jednotka sa 28. augusta 1944 pripojila k povstalciam. Ako príslušník VI. taktickej skupiny zúčastnil sa faškých bojov s fašistickými vatrelnami a ich prísluchováčmi na úseku Ružomberok — Biely Potok — Liptovská Osada — a Banská Bystrica. Po dvojmesačných úporých bojoch, v obklúčení nemeckými vojskami, sa na Prašivej 29. októbra 1944 dostal do zajatia. Spolu s viacerými spolubojovníkmi bol odvlečený do zajateckého tábora VIII. C, kde došiel číslo 102932. Život v zajateckom tábore bol veľmi fašký. Zažil mnoho pŕkori a utrpenia. Fašké nútene práce a surové zaobchádzanie mu podlomili zdravie. Pre-

chádzal z tábora do tábora — jeden horší ako druhý — až sa napokon ocitol v lágru IX A Ziegenheim. Hrozila mu hľadová smrť. 20. februára 1945 sa pokusil o útek z tábora, ktorý sa však nevydaril. Následky nevydareného úteku boli strašné — neludské katovanie. Vytúžená sloboda prišla 5. IV. 1945, kedy tábor osloboďili spojenecké vojská. Domov do Veľkej Lipnice sa vrátil 8. júna 1945. Krajan Andrej Kucek patril k aktívnym členom našej Spoločnosti a spoluzakladateľom miestnej skupiny vo Veľkej Lipnici, ktorá vznikla v roku 1948. Od roku 1960 je členom výboru MS KSCAS vo Veľkej Lipnici-Privarovke.

FRANTIŠEK SVETLÁK

Narodil sa 15. decembra 1919 v Malej Lipnici na Orave, je synom Ignáca a Matildy, povolaním rolník, býva podnes v rodnej obci v dome č. 320. Ako 21-ročný mládenec musel narukovať 1.X.1940 do vtedajšej slovenskej armády a neskôr bol vyslaný na východný front. Keď sa naskytla vhodná príležitosť prešiel so svojím oddielom na sovietsku stranu, kde sa prihlásil do československých vojenských jednotiek organizovaných v ZSSR. Prešiel parašutistické vojenské zaškolenie a 1.I.1944 bol zadelený do 2. československej paradesantnej brigády, kde slúžil v 2. prápore.

MALÍAR ŠARAPATÍ V ZÜRICHU. Na priečeliach mnohých úradov v Zürichu,

na univerzitných budovách a na bankách sa objavilo čudné maliarstvo. Celkovo napočítali ok. 900 najrôznejších figurálnych kompozícií, ktoré anonymný tvorca namaloval v noci. Niektorí Zürišania ich považujú za mazanice, iní tvrdia, že je to avantgardný maliar, ktorý celkom vydarene prejavil svoje tvorivé možnosti.

Jeden zo spolkov tzv. spoločenskej iniciatívy určil odmenu vo výške 3 000 šv. frankov za najlepšiu osobu, pre ktorú sa Zürich stal maliarskym experimentom. Naposledy maliara chytili.

TIEŇ MINULOSTI. Dánska tlač piše o neobvyklej hoci pravdivej udalosti. V roku 1943 v Kodani slobodná Anna Maria Schaferová porodila dcéru. Keďže ju nemohla alebo nechcela vychovať, dieťa hneď po narodení vzali a vychovali cudzí ľudia. O rok neskôr sa Anna Maria opäť stala matkou. Dieťa, tentokrát chlapca, taktiež odvzdala adoptívnej rodine.

Uplynulo 30 rokov. Istá Birgitta Söransenová sa vybraťa na dovolenkou auto-stopom. Podarilo sa jej zastaviť nákladné auto, ktoré riadil veľmi sympatický vo-

získal hodnosť čatára. Spolu s brigádou, v rámci I. ukrajinského frontu, postupoval na západ, stále bližšie k domovu. Zúčastnil sa viacerých bojových akcií, o. i. v auguste v oblasti Dukla-Romanov-Pastwiska-Becko. Ďalšia bojova cesta krajanana Svetláka viedla na územie Slovenského národného povstania, kam bola brigáda letecky prepravená na pomoc povstalcom. Hneď po vysadení na letisku Tri duby sa zapojili do boja na úseku Hronska Dúbrava — Jalna, potom Plešovce — Sáša — Kriváň a neskôr od Banskej Bystrice do Starých hôr. Tu však utrpeli fašké straty od nacistických vojsk, ktoré mali veľkú presilu. Z rozbitej jednotky prešiel krajan Svetlák do I. Stalinovej partizánskej brigády pod velením A.S. Jegerova. Spolu s ňou sa zúčastnil mnohých bojových akcií na úseku Staré Hory — Donovaly — Prašivá — Kozí chrbat. Tu sa však v fažkom boji s nepriateľskými jednotkami 10.XI.1944 dostal do zajatia. Nacisti ho najprv odvliekli do zajateckého tábora v Ružomberku a neskôr vyviezli do Nemecka, kde prechádzal z tábora do tábora. Bol v Lansdorfe, Bremerforde a Osnaburgu, kde sa 8. mája 1945 dočkal oslobodenia spojeneckými vojskami. Domov sa vrátil 15. augusta 1945. Krajan Svetlák bol vyznamenaný pamätnou medailou SNP a odznakom 2. čs. paradesantnej brigády. Patri k atívnym členom našej Spoločnosti. Od založenia miestnej skupiny v Malej Lipnici v roku 1947 bol tajomníkom výboru MS a od roku 1970 podnes — je predsedom miestnej skupiny.

stáva sa aj takto...

dič Sven Aage Madsen. Náhodné stretnutie týchto dvoch ľudí sa premenilo na známosť a zanedlho na lásku. Zobrali sa, ale keď odovzdávali potrebné doklady prekvapilo ich, že hoci majú iné priezviská, obaja mali matku, ktorá sa volala Anna Maria Schaferová. Začali sa zaujímať o svoju minulosť, až napokon zistili, že sú nevlastnými súrodencomi. Museli sa roviestie. Ale zároveň dospeli k dosť neobvyklému rozhodnutiu, keďže sa milujú a sú si veľmi blízki, chcú byť navždy spolu — hoci nemôžu byť manželmi.

SVĚTOVÝ REKORD v tanci bez přesťavky vytvorila Anna Hallová z Nové Founlandie. Tančila 145 hodín a pak ji prevezli do nemocnice.

letrní celostátní burzy. O úspěchu svědčí rekordní účast 120 sběratelů pohlednic na jedné z burz. V r. 1974 uspořádal klub výstavu k výročí osvobození ČSSR a v r. 1976 velmi úspěšnou výstavu POLITICKÉ POHLEDNICE. V posledních letech rozvíjí klub spolupráci s jinými sběratelskými kluby, např. úspěšná je spolupráce se sběratelským klubem v Budapešti.

Clemem Klubu sběratelů pohlednic ORBIS PICTUS je mj. Dr Antonín Kocanda. V jeho rodném domě v Bučovicích je největší muzeum pohlednic na světě. Sběratel shromáždil z 200 000 pohlednic z celého světa a jeho sbírka vásí přes 90 metrických centů.

V řadách členů našeho klubu rádi uvítáme i polské přátele — sběratele pohlednic. Náš klubový zpravodaj uveřejní adresy zájemců o výměnu pohlednic.

Napište nám na adresu:

**KLUB SBĚRATELŮ POHLEDNIC
ORBIS PICTUS**

Olomoucká 7/9, 656 66 Brno, ČSSR

MIROSLAV KRUPÍK
756 54 Zubří 355, ČSSR

Já sám jsem majitelem kuriózní sbírky 6000 barevných pohlednic květin z celého světa a plastických (stereo) pohlednic. Jsem také členem KSP ORBIS PICTUS a Klubu sběratelů kuriozit v Praze. Má-li někdo ze čtenářů stejný zájem, napište mi přímo na mou adresu.

Takového konička, poučného a vsem přístupného, můžeme našim čtenářům a zvláště mládeži jen vše doporučit. Redakce

SPOMIENKA NA EUGENA RAPÁČA

Prednedávnom umrel náhle v Podhradí na Orave krajec EUGEN RAPÁČ, odbojár a zaslúžený aktivista MS KSCAS v tejto obci. Patril k týmu krajjanom, ktorí v rokoch druhnej svetovej vojny bojovali za osloboodenie spod fašistickej okupácie. V týchto bojoch bol ľahko ranený a následky tohto zranenia musel znášať do konca svojho života. Prežil ľahké vojnové útrapy, ocitol sa v nejednom nebezpečenstve, prešiel dlhú a hrdinskú bojovú cestu v radoch 2. čs. paradesatnej brigády v ZSSR a neskôr 1. čs. zahraničnej brigády. Bol jedným z krajanských odbojárov, zo Spiša a Oravy, ktorým sa dostało pocety zúčastniť sa stretnutia s generálom Ludvíkom Svobodom, po rozprávaní sa o bojoch zvedených pod jeho velením, pospminal.

Krajec Rapáč vedel pútavo rozprávať a rád sa delil svojimi skúsenosťami s mládežou. Svoje spomienky na roky odboja nám o.i. porozprával na stretnutí s mládežou pri vatre v Harkabuze v roku 1978. Boli to neraz tak dramatické príhody, že sa mnohemu ani nechcelo veriť. Ale tak iste muselo byť, veď drámu a ukutnosti poslednej vojny sa inač ani nedá popísat.

O ľudovi, ktorý najkratšie roky svojej mladosti strávil na vojne, preto, aby sa nám dnes žilo lepšie, nikto nenapísal knihu ani nenakrútil film. Ostala po ňom len pamiatka — kríž

na hrobe s menom a dátumom úmrtia. Ale my na takého ľudu nesmieme zabúdať. Máme prechovávať spomienky, sme im to dlužní.

Odišiel od nás odbojár a vzorný občan. Nedozil sa ani zaslúženého dôchodu. Uzkostlivio prechovával všetky doklady, ako najcennejšiu pamiatku z ľahkých rokov poslednej vojny. Vždy ich nosil so sebou, do konca života.

Krajan Eugen Rapáč bol aktívny členom našej Spoločnosti. Živo sa zaujal o jej prácu, zúčastňoval sa všetkých schôdzí miestnej skupiny a iných krajanských podujatií. Bol na vlnajších oslavách 20. výročia Zivotu vo Veľkej Lipnici, časopisu, ktorého bol po celý čas verným čitateľom.

Cest jeho svetej pamiatke.

FRANTIŠEK HARKABUZ

ROZHовор S NAŠIMI VYSOKOSKOLÁKMI

Prinášame rozhovor s našimi mladými krajanmi študujúcimi v Bratislavе — Angelou Kašprákovou a Eugenom Mišincovom z Oravy, uverejnený v magistráčnom časopise Slovensko č. 5/79 pod názvom Orava z druhej strany — Očami dvoch mladých ľudí.

Z pohľadu na vývojové etapy Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku je zrejmé, že prvé spolky Slovákov vznikali v dedinkach Oravy a Spiša. Centrom spolovej činnosti na Orave bola v minulosti a je i v súčasnosti Jablonka. Aby sme poznal dnešnú podobu života krajanov na Orave, vybrali sme sa za príslušníkmi mladej krajanskej generácie. Našli sme ich nie inde ako v hlavnom meste Slovenska v Bratislavе, kde v súčasnosti žijú, lebo sa im dostalo možnosti študovať tu na vysokej škole.

Stretli sme sa na pôde pre nich dobré známej a temer domácej — v priestoroch Oddelenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislavе, kde sú častnými návštevníkmi a vítanými hostami. Sú to Annela Kaspráková, ktorá študuje v II. ročníku etnografii a Eugen Mišinec, študent IV. ročníka jazyka slovenského.

ČESkoslovenská SEVEROJIŽNÍ MAGISTRÁLA

Je to a bude jedna z největších investic v ČSSR.

Pražský silniční okruh H-1 — součást československé dálniční sítě, který svou více než 70 km délku a 26,5 m šířkou orámuje hlavní město republiky, umožní řidičům snadný výjezd z města na dálniční trasy a zajistí dokonalé propojení všech čtyř dálnic a dalších silnic první a druhé třídy. Je součástí směrného územního plánu Prahy. Zatím co jižní polovina bude napojovat na dálniční trasy ve směru na Brno a Plzeň, z poloviny severní vyústí dálnice směřující k Ústí nad Labem a Hradci Králové. Tepna, která protne modravý pás Českého středočoří, bude mít svůj začátek na okruhu. Trasa se začíná ve Zbidech, kde se silnice rozděluje: na Veltrusy a

Ústí nad Labem a odbočka na Mělník. „Dě-osmička“ povede po pravé straně silnice E-15, místy se bude přibližovat, jinde se vzdálí, jak si to kde vynutily terénní podmínky. V Mlýnčových pětne Vltavu a zamíří na Doksy, Lovosice a ke Středočoří. Větší mosty překlenou Vltavu v Mlýnčově, Ohři u Terezína, u Velešína a 480 m dlouhý most překlene údolí u Prackovic. Parametry tras budou stejné jako u D-I Praha-Brno: dělený čtyřpruh, šířka 26,5 m, vozovky a pruhy odstavné, jichž lze použít v případě poruchy vozidla. Pojedete-li tedy např. po D-8 do Telnice, rušného střediska ústeckých lyžařů, nebo do NDR, budete moci použít i dvou větších obslužných zařízení: nedaleko Řípov a blízko státních hranic. A když vyjedete na trasu D-II,

ho. Obaja prišli do Bratislavu z gymnázia v Jablonke.

Pravdaže nás zaujímajú cesty, ktoré ich priviedli na štúdiá k nám, na Slovensko.

Nela: „Chodila som do školy s vyučovacím jazykom slovenským od začiatku školskej dochádzky. V škole mi to išlo celkom dobre, tak som pokračovala v štúdiach aj na slovenskom gymnáziu v Jablonke. Po maturite som urobila prijímacie pohovory na vysokú školu a začala som študovať v I. ročníku pre zahraničných študentov slovenčinu. Neskor som sa však rozhodla pre etnografiu, preto som prestúpila na tento odbor a teraz som v II. ročníku.

janskú spoločnosť, v oblasti kultury. Cheel by som, aby sa oživila kultúrna činnosť v spolkoch, aby sa hrávalo na dedinách divadlo, aby sa udržiaval, pestoval a rovzíval folkór.

Popri svojej hlavnej a prvoradnej náplni — štúdiu slovenského jazyka — púšta sa Genek i do náročnej, niekedy veľmi vyčerpávajúcej, ale vždy zaujíma veľa obohacujúcej práci ľmolčníka-sprivedca poľských oficiálnych delegácií na Slovensku. Je to pre neho tá najlepšia škola v dokonalom ovládaní oboch jazykov — polského i slovenčinu a zdroj vedomostí, poznatkov i zážitkov z cest po Slovensku.

Nela sa zasa — ako budúca etnografka — zaujíma o história národa, o spôsob života v minulosti, o kultúru ľudu, o umenie — výtvarné i slovesné, o folklór, ale hľavne chodí s očami otvorenými. Rada by totiž svoje pôvodné, sprostredkovane, neuviedomelé a hádam aj skreslené, zidealizované predstavy o Slovácoch uviedla na právú mieru, zobjektivizovala.

Nela: „Domá som si o Slovácoch myslela, že sú to všetko tí najlepší z najlepších. Po konfrontácii so skutočnosťou tu, na Slovensku, v každodenom styku s najrôznejšími typmi ľudu ako keby sa mi otvorili oči. Vidím, že aj Slováci sú ľudia dobrí i horší, že moja predstava bola príliš ideálna. O to sú mi títo ľudovia so svojimi prednostami i nedostatkami bližší, milší, skutočnejší.“

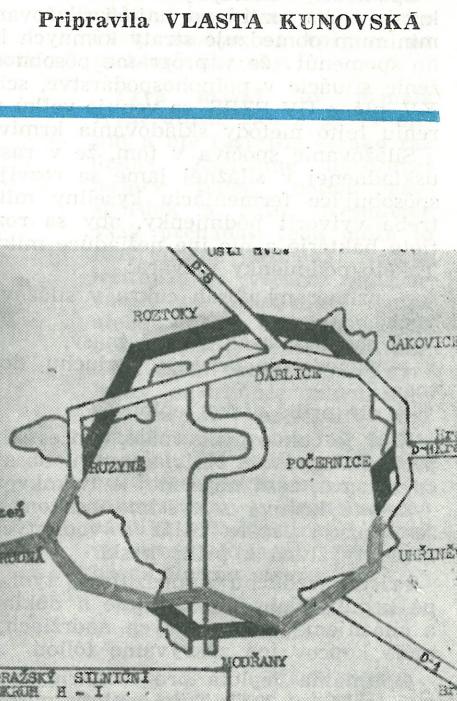
Na otázku, čo bude robiť, keď doštuduje, čím sa bude zaoberať, odpovedá: „Chcela by som urobila porovnanie, ako sa vyvíjalo oravské nárečie, zvykoslovie, folklór na Orave zo slovenskej i poľskej strany. Nájsť a porovnať rozdiely, prísť im na koreň, objaviť a objasniť príčiny.“ A s úsmievom a štipkou nedôvery vo vlasne sily dodáva: „Ak urobím druhý ročník a ak vôbec doštudujem“ (Pravdaže jej takúto malomyselnosť a malú dušičku svorne vyhôvárame.)

Čas plynul, rozhovor sa košatil, mladí študenti spomínavi na to, že vlastne korene svojho národného povedomia, pocit spolupatričnosti s národom dostali už v rodičovskom dome, od svojich rodičov a najblížších príbuzných.

Potom rozprávali o činnosti KSCAS, o konkrétnej práci v jednotlivých krajančích obciach, pokritizovali niektoré neduhy — nepružné narábanie so slovenskými knihami v miestnych knižničach, stagnáciu práce folklórnych a divadelných súborov a krúžkov. Niektoré motívy rozhovoru sa vrácali. Nela na tému národnnej prislušnosti, národného cítenia povedala: „Vlastne nie je rozhodujúce, či sa ľud je byť tým alebo oným, Slovákom či Poliakom. Pre mňa osobne je predovšetkým doležité, že moje národné cítenie sa prejavuje v uvedomení, cielavedomom záujme o jazyk, reč, kultúru, literatúru, históriu národa, v tom, že sa snažím a túžim sama dozvedieť čo najviac o živote svojich predkov.“

Na záver stretnutia s predstaviteľmi mladej poľskej krajančej generácie sa nuká konštatovanie. Dnes sú už definitívne za nami tie časy, keď k Orave nerozlučne patril privlastok „bolavá“. Aj tito mladí ľudia, vysokoskoláci z kedysi najchudobnejších, najzaostalejších polnohospodárskych oblastí sú nepopierateľným dôkazom nového, lepšieho, šťastnejšího života.

Genek: Po ukončení štúdií by som chcel pracovať u nás doma pre kra-

VILMĚH HESS

Slušivé letné šaty pre mojtejšie ženy. Sú ušité z kvetovanej látky, vpredu zapinané, s krátkymi kimonovými rukávmi všitými do sedielka a s malým šálom v goriekom. Na sukni sú dva väčšie vrecká s ozdobnými patkami. Na našom obrázku je opasok tej istej farby ako vzor na šatách, teda biely.

Deti k rodičom

1. Staraj sa o mňa tak, aby som vás malo rado, aj si vás vážilo, aj vám dôverovalo a za vami chodilo vždy a so všetkým

2. Ked' otvorím ráno očká, nezabudnite sa so mnou pozdraviť a na mňa sa usmiať

3. Nekričte na mňa, ked' niečo zle urobím. Ked' mi to pekne vysvetlíte a budete mať so mnou trpežlivosť, budem vám povdáčné

4. Venujte mi každý deň toľko času, aby som malo pekné spomienky na vás a na moje detstvo

5. Vo voľných chvíľach vod'te ma na prechádzky; učte ma poznávať môj rodny kraj, moju peknú vlast. V prírode vysvetľujte mi, čo môžete a viete a nepouzívajte slová „daj pokoj!“ som zvedavé na všetko

6. Ked' ideme so známymi, nevenujte sa len im, ale aj mne. Bolo by mi smutno, keby ste na mňa zabúdali

7. Vždy mi pripomajte, aby som pozdravovalo ľudí, pekne ich oslovoval a bolo k nim slušné

8. Nehádajte sa predo mnou. Ved' nechcete, aby som bolo choré

9. Nehovorte na mojich učiteľov zle. Ked' máte niečo proti ním, pohovorte si s nimi

10. Dávajte mi toľko lásky, ako dáva slnko svetla kvetom a zvieratkám, ved' my deti sme kvetmi vášho života.

Z AMOROVEJ LÚČKY

Nemôžeme milovať toho, koho sa bojíme, ale ani toho, kto sa nás boji. (Cicero)

TAKÝ JE ŽIVOT...

V gréckej dedinke Kostalexi mala miesto otriasná udalosť. V roku 1949 rodia zavreli v pivnici 18-ročnú dcéru Eleni Karioti za to, že mala lúboštnú zápletku s mladým mužom a „poškvŕnila čest rodiny“. Vedela o tom celá dedina, ale až prednedávnom jeden sused hlásil to na políciu, ked' „už nevydržal počúvať krik z pivnice...“

Eleni Karioti presedela v tomto domácom väzení 29 rokov. Ked' ju polícia osloboďala, bola krajne nervove vyčerpaná, zabudla rozprávať a robila dojem pomátenej. Jej tri sestry prehlásili, že ju cheeli osloboodiť až po smrti krutých rodičov. Oblastný prokurátor obžaloval nielen celú rodinu, ale aj miestne administratívne orgány, ktoré po všetky tie ro-

ky súhlasili s verejným nařušovaním práva človeka na slobodu.

VÍŠ, ŽE...

MEXIČTÍ VĚDCI našli v hrobkách Mayů ozdoby z jantaru evropského původu, a sice z oblasti Severního moře a Baltu. Tento senzační nález je dalším potvrzením spojení mezi Evropou a Amerikou dlouho před tím, než ji Kolumbus objevil. Potvrzuje také domněnky o výpravách evropských mořeplavek na druhou polokouli ve starožitné době a raném středověku.

ORGANIZMUS FAJČIA-ROV si vyžaduje o 30 až 40 percent viacej vitamínu C ako nefajčiarov. U žien sa to prejavuje v ovela ostrejšej forme.

HUMOR

— Povedz, čo si mám mysliť o Ondrejovi? Raz hovori, že ma líbi, zasa inokedy, že sa so mnou ožení...

— Počula som, že si zrušíla zasnúbenie s Joem. Čo sa stalo?

— Ale, nič zvláštneho. Jednoducho už ho nemám tak rada, ako predtým.

— A vrátila si mu snubný prsteň?

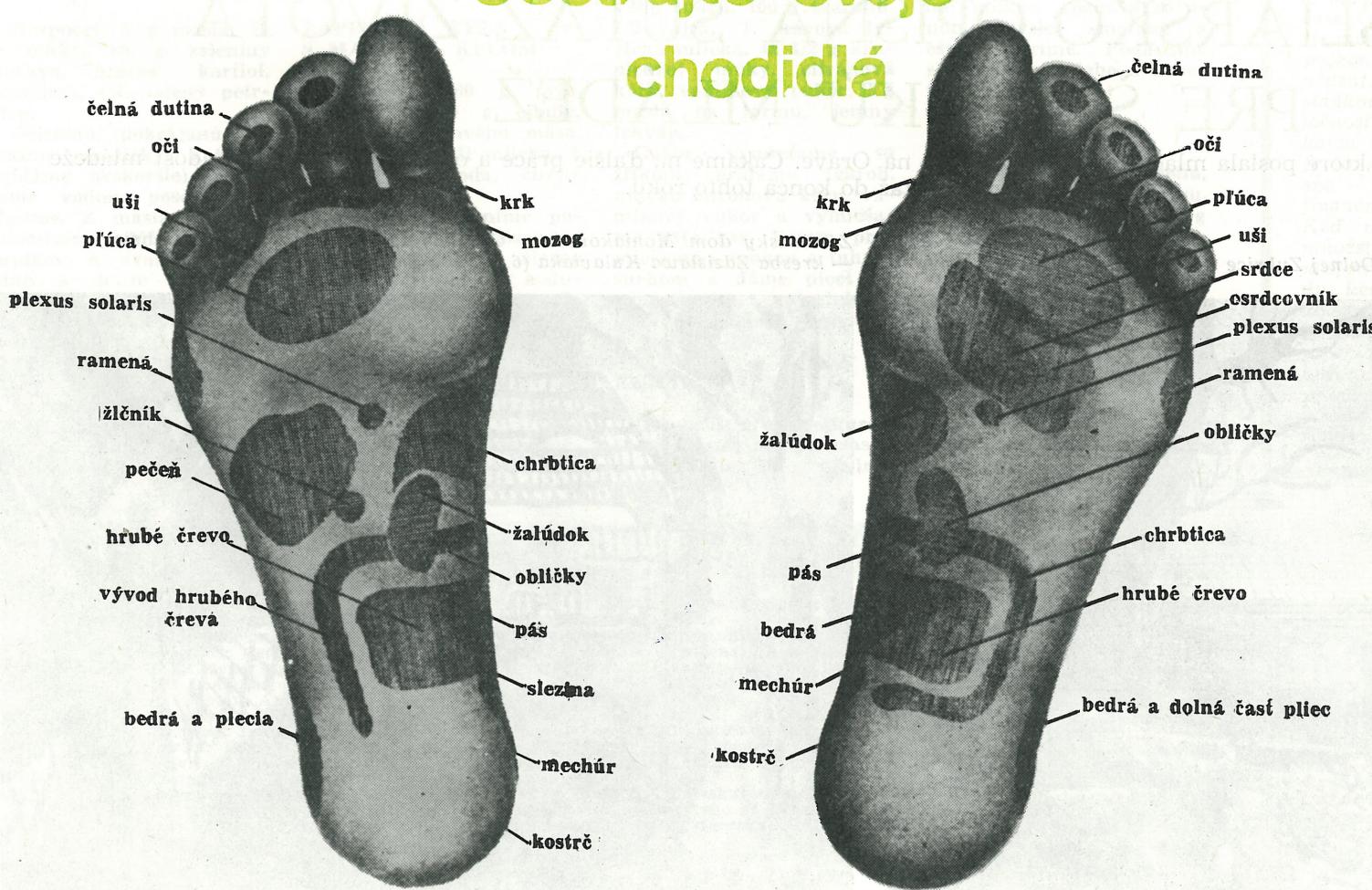
— Nie. Moje city k prsteňu sa nezmenili.

— Tvrdíte, že jste byl svědkem, když začal v Novákovic rodině rozklad?

— Ano, pane soudce. Byl jsem řidičem na jejich svatbě.

Ošetrujte svoje chodidlá

Chodidlá sú svojho druhu odrazom nášho organizmu. Naše prababičky to asi vedeli, ked' si močili nohy vo vode s rôznymi bylinami. Dnes amerických ortopédov veľmi zaujímajú otázky ľudského chodidla. Podľa nich reakcie na masáže veľmi pomáhajú pri určovaní diagnózy choroby. Niektoré novinky z ich výskumov sa dostali do Európy. Chodidlo — v miniatúre — je odrazom jednotlivých orgánov. Tak teda ked masírujeme chodidlá, môžeme vplyvať na krvný tlak, krvný obeh, možno aj vplyvať na niektoré choroby.

Prvá masáž by nemala trvať dlhšie ako 5 až 10 minút a nie častejšie — ako raz denne. Začiname masírovat najprv palec, potom prostredok a pätu. Nesmieme však preháňať, lebo môže to mať opačné následky. Najdôležitejšie je večerné masírovanie, po celodennej práci alebo hneď po príchode z práce domov. Tento úkon prináša často prekvapujúce výsledky, odstraňuje únavu, upokojuje. Je najlepšie, keď masáž môže robiť iná osoba. Samému je ľahšie. Pri tejto príležitosti pripromeňme ešte znameniteho francúzskeho básnika Baudelairea, ktorý vo svojej krásnej, lúbošnej básni Balcon hovorí:

Nech tvoje chodidlá zaspia v mojich dlaniach...

Marie Claire

ŽIVOT 13

Cíllo 8/1979 Ročník 22

mladým mladším najmladším

O KRÁTKEJ ABECEDA

Bol jeden kocúr, ktorý sa chcel naučiť abecedu.
— Všetky deti, ktoré poznám, sa učia v škole abecedu, — povedal a kúpil si v abecednom obchode jednu celú zbierku písmeniek. Od písmenka A po písmenko Z. Postavil si abecedu v záhrade k plotu. A prezeral si ju. Od začiatku po koniec:

ABCDEFGHIJKLMNOPRSTUVXYZ

— Nechápam, prečo je tá abeceda taká dlhá, — krútil hlavou. Potom si prezeral abecedu od konca po začiatok:

ZYXVUTSRPONMLKJIHGFCBA

— Z takej dlhej abecedy by každého kocúra rozbolela hlava. Alebo oči. Alebo krk, — krútil kocúr chvostom a išiel späť do abecedového obchodu.

— Predali ste mi veľmi dlhú abecedu. Ja cheem abecedu krátku.

— Prepáčte, nevšimol som si, že ste kocúr, — povedal slušne ujo predavač a predal mu abecedu celkom kratulinku. Začína sa písmenkom M a končila sa písmenkom U.

— To je niečo pre mňa! — tešil sa kocúr. A naučil sa abecedu, ktorá bola iba z týchto písmeniek:

MIAU

— Miau, miau, — opakuje si kocúr abecedu, veru si ju opakuje, kde chodi. Z toho vidieť, že krátká abeceda je len pre kocúrov.

LIBUŠA FRIEDOVÁ

Nakresli takéhoto začíja jedným ťahom? Ak vieš nakresliť aj iné zvieratká, pošli ich!

Řešení z č. 6.
KLÍČ č. 6
HLEDEJTE g 7

KRESLIARSKO-OPISNÁ SÚŤAŽ ŽIVOTA PRE ŠKOLSKÚ MLÁDEŽ

Dolu uverejňujeme kresby, ktoré poslala mládež z Dolnej Zubrice na Orave. Čakame na ďalšie práce a oznamujeme, že na žiadosť mládeže predĺžujeme našu súťaž do konca tohto roku.

Kresba Marty Vengrínovej (4. tr.) z Dolnej Zubrice

JIRI HAVEL

PRELOŽIL PETER MALÝ

Po prázdninách

Bola jedna trieda
v triede spala krieda.
Vlastne ani nespala,
dva mesiace driemala.

Netušila, že čas letí!
Po prázdninách prišli deti:
„Ahoj, krieda! Smutno je ti?
Tak sme tu a miesto spania
dás sa zajtra do písania!“

ŽIVOT ZOZBIERAL PO SVETE

NIE JE TRÁVA AKO TRÁVA.

Tráva, to nie je len zelený, mäkký koberec, po ktorom sa príjemne kráča. Sú trávy, ktoré prečnievajú svoju výšku nielen človeka, ale i stromy. Takou trávou je subtropickej rastlina bambus. Vyrastie i do výšky niekolkých desiatok metrov. Zdrevnené bambusové výhonky slúžia ako stavebný materiál. Na mladých výhonkoch si zasa pochutia ľudia.

CERVENÉ MORE JE CERVENÉ.

Cervené more dostalo pomenovanie podľa farby vody? Asi áno, lebo vodu má sfarebnú dočervena. Príčinou toro sú minerálne látky, rozpúštané v jeho vodách a červenkaстý piesok, naviaty do mora z púste. More je naviac oprávnené používať svoje pomenovanie, keď zapadá slnko: vtedy je najčervenšie.

LAVÁCI MEDZI NAMI.

Niekto ľudia robia všetko radšej ľavou rukou: jedia, pišú, rysujú, a

dokonca šijú a obsluhujú stroje. Zistilo sa, že na svete žije okolo 200 miliónov ľavákov.

KTORÁ RYBA NAJLEPSIE POČUJE?

Svédsky vedec Per Euger potvrdil, že najlepší sluch medzi rybami majú slede — dokonca až 5-krát presnejši ako ktorékolvek iné ryby. Vďaka špeciálnej komore vyplňanej vzduchom, ktorá sa nachádza nad uchom, sled počuje napríklad trubenie plávajúcej lode už z diaľky niekolkých kilometrov.

PÝCHA RODINY ANANÁSOVNÍKOV.

Ako obrovský výkričník čnie nad krajinou rastlina Paya Raimondi, príbuzná ananásu. Rastie v Južnej Amerike, v horách Andách. Kvite raz za 150 rokov, ale kvetov má neúrekom — až okolo 8 tisíc! Kvety vádnú po rozkvitnutí. Indiáni si z nich pripravujú potravu.

— Dobre, a kto je pri tele?

— Môj otecko, prosím.

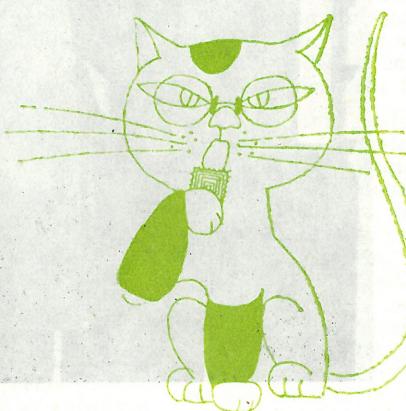
— Čo by si urobil, Ferko, keby ťa v lese napadli dva medvede?

— A nastačil by jeden, prosím?

— Umy si ruky, Maťko, máš ich špinavé až hrôza, — vraví mama.

— Ale, mamička, ved si povedala, že máme všetkým šetríť. Ja setrim mydlom!

Cha-cha

Malý chlapec išiel s rodičmi na prázdniny na vídeck. Istý deň sa pýta:

— Otecko, kobyľa je manželkou koňa?

— Áno.

— A žrebec to je manžel?

— Áno.

— A žriebätká, to sú deti?

— Áno.

— Tak neexistuje žiadny kôň, ktorý by sa nazýval kôň?

— Pán učitel, môj syn dnes nepride do školy!

Chi-chi

Zemiansky dom Moniakovcov v Oravskom skansene v Hornej Zubrici — kresba Zdzisława Kulaviaka (6. tr.) z Dolnej Zubrice

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■

PRAWNIK

RZEMIOSŁO

Czytelnik ze Spisza zapytał nas w jaki sposób można zostać rzemieślnikiem i czy trzeba należeć do jakiejś organizacji, która zrzesza rzemieślników?

Rzemiosło mogą wykonywać osoby fizyczne zgodnie z zasadami określonymi przez ustawę z dnia 8 czerwca 1972 roku (Dz.

U. Nr. 23, poz. 164, ze zmianami zawartymi w Dz. U. z 1976 r. Nr. 40 poz. 234). Ustawa definiuje, że rzemiosłem jest zawodowe wykonywanie przez osobę fizyczną we własnym imieniu gospodarczej działalności wytwarzcej i usługowej. Na taką działalność trzeba mieć zezwolenie, które wydaje organ administracji państwej (prezydenci i naczelnicy miast i gmin). Zezwolenie najczęściej stosowana formach:

a) Uzyskanie potwierdzenia zgłoszenia wykonywania rzemiosła. Jest to na uzyskać w dwóch for-

b) Uzyskanie zezwolenia na wykonywanie rzemios-

ma zezwoleń w systemie wykonywania usług rzemieślniczych. Warunkiem uzyskania potwierdzenia zgłoszenia jest to, aby usługi dla ludności świadczone były osobiste lub przy pomocy członków rodziny, pozostałych we wspólnym gospodarstwie domowym. Ponadto można zatrudniać nie więcej niż jednego pracownika oraz dwóch emerytów lub rentników. Na zatrudnienie dalszych pracowników (nie więcej niż trzech) wymagana jest oddzielną zgódą organu administracyjnego.

Sprawę o wydanie uprawnień wszczyna się na pisemny wniosek osoby zainteresowanej. Istnieje obowiązek należenia do cechu rzemieślniczego, który dba o interesy rzemieślników. Dodajmy jeszcze, że rzemieślnicy zostali objęci ubezpieczeniem społecznym. (Dz. U. Nr. 40, poz. 35 z 1976 r.).

MB.

GRUDA ZIEMNIACZANA BYDLA

Schorzenie to występuje u bydła wskutek zatrucia spowodowanego skarmieniem zbyt dużej ilości wtyłków ziemniaczanych. Przyczyną zatrucia jest zawarta w ziemniakach substancja — salanina — której szczególnie dużo zawierają wtyłki z dugo leżących, wyrośniętych ziemniaków. Wtyłki sa-

dową karmą dla bydła, ale niektóre sztuki są na nie szczególnie wrażliwe. Takim zwierzętom podawanie wtyłków trzeba ograniczyć. Pierwszym objawem jest sucha biegunka. Skóra tylnych nóg, zwłaszcza pęcin, jest stale mokra od oblewającego ich kalu i dlatego po kilku dniach pojawia się na niej wysypka, tworząc się pęcherzyki i obręzki. Po upływie jeszcze kilku dni pęcherzyki pękną i tworzą się strupy. Z pęknących pęcherzyków i popękanej skóry sącze się lepka ciecz. Wysypka czasem rozprzestrzenia się na całe ciało. Jeżeli chorym zwierzętem podaje się nadal

ZUZKA

**POLIEVKA Z MIEŠANEJ
ZELENINY**

Rozpočet: 5 g masla, 10 g mýky, 80 g zeleniny (mrkvka, hrášok, karfiol, patřzen), soľ, zelený petržlen.

Očistenú, pokrájanú zeleninu (ružičky karfiolu pridáme neskoršie) podlejeme vodom, posolíme a dusíme. Z maslá a mýky zmiesime gulôčku, ktorú pridáme k uvarenej zelenine a dobre povaríme. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen.

OVOCNÁ RÝZA

Rozpočet: 80 g ryže, soľ, 1/8 litr. mlieka, 20 g cukru, citrónová kôra, 150 g ovocia (jablká, slivky, višňa).

Sparenu ryžu mierne posolíme a udusíme v mlieku. Pridáme cukor, citrónovú kôru a pokrájané, udusené ovocie so šavou. Všetko premiešame. Niekoľko pekných kuskov ovočia necháme na ozdobu.

**ZAPEKANÁ RÝZA
S MÁSOM A KELOM**

Rozpočet: 160 g ryže, 60 g masti, 80 g cibule, 200 g bravčového mása, 600 g kelu, 2 dl mlieka, 2 vajcia, soľ, voda, čierne koreniny.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme pokrájané máslo, soľ, čierne koreniny, trochu vody a dusíme. K polomäkkému mäsu pridáme ryžu, ktorú zalejeme vodom a dodusíme. Kel očistíme, pokrájame, uvaríme a sedíme. Na vymestaný pekák kladieme stredovo vrstvu ryže s másom a vrstvu uvareneho posekaného kelu, pri-

múky, 2 dl kyslej smotany, červená paprika, soľ, voda.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme červenú papriku, očistené, umyté kurča pokrájané na menšie kúsky, posolíme, podlejeme vodom a dusíme. Mákké mäso zahustíme múkou rozhábkovanou v kyslej smotane a ešte povaríme. Podávame s haluškami alebo s dusenou ryžou.

SYRNÍKY

Rozpočet: 500 g tvarohu, 50 g práškového cukru, 50 g masla, 2 vajcia, 80 g krupicovej mýky, 70 g krupej, soľ, 2 dl sladkej smotany, 20 g škoricového cukru.

Tvaroh zmiešame s cukrom a maslom, pridáme vajcia, mýku krupicu, soľ a spolu dobré rozmiestíme. Cesto rozdelíme na kúsky o veľkosti orecha, rozložíme do formy pagáčika a vo vriacich vode vyvárame.

I V O T

NEVIETE SI PORADIŤ S RÔZNÝMI ŤAŽKOSŤAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORE VÁS ROZČUELUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustín Andrášák (Jablunka), František Bednarčík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Góra), Augustín Bryja (Zapysie Wyżne), Alojz Galuš (Kempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapsk (Mikołów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luściński (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Góra), Lídíe Mundllová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Kempachy), Alžbeta Stojowska (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksman'ský (Tribš), Andrej Vojtás (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta j. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na j. słowacki — Alžbeta Stojowska; weryfikacja stylistyczna i korekta j. j. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Magdalena Polakowska; red. graf. — Iwanicka Krystyna.

Nadesłanych rekonopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wielka 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-41-49, 26-04-55, 26-42-57

PSYCHO- ZABAVA

MENO VEŠTÍ

AUGUSTÍN. Toto meno majú obyčajne dobrí, upravní, bystrí a šlachetní ľudia veselej povahy, vlastenci a známení organizátori, ktorí vedia vecne hodnotiť existujúcu situáciu. Augustín pochádza najčastejšie z mnohodetnej robotníckej bud' roľníckej rodiny. Máva obyčajne tmavšie buď tmavohnedé vlasy, okruhlú tvár a zdravú plet. Od najmladších rokov je veľmi šikovný, zvedavý, tvrdohlavý, nadaný, kamarátsky a má veľký pozorovací talent. Od detstva sa tiež boří s protivenstvami osudu a odvážne si razí cestu životom. Vie dobre zarobiť, ale peniaziom nepripisuje väčší význam. Ich získavanie neznámená pre neho ciel sám osebe, preto ich aj rád vydáva na rôzne spoločenské, verejnoprospéšné účely. Žije skôr dnešným dňom a nestará sa príliš o to, čo bude zajtra.

Augustín sa prebíja životom plným pochody a túto pohodu, ako aj charakterickú preňho dobrú náladu vie preniesť aj na svoje okolie. Je dobrý kolega, predstavený a priateľ. Všetci ho radi vítajú na rôznych stretnutiach a slávnostiah. Dokáže — riadiac sa akýmsi šiestym zmyslom — odlíšiť svojich priateľov od falóšnych nežičlivých ľudí a karieristov. Od detstva je preňho charakterický bohatý vnútorný život, sklon k uvažovaniu, rozvahie a kontemplácii. Učí sa dobre, ale bystrý um, pedantnosť vo volbe slov a vyjadrovávanie myšlienok a názorov — často mylí, dezorientuje a dokonca hneva učiteľov, ktorí ho podozrivajú z namyslosti, zlomyseľnosti a dokonca podceňovania, preto mu bez akéhokoľvek opodstatnenia dokážu zhoršiť prospech.

TADMIR

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEKY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADÁ ZA PREDSDUDOK NAŠICH BABIČIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA:

O v o c i e — je to sen veľavýznamný. Keď sa vám sníva, že zbierate ovocie zo stromov, môžete očakávať v najbližšom čase veľkú radosť a v ďalšej perspektive finančné príjmy. Keď vo sne ovocie kúpite, dajte si pozor, lebo vás môžu podvádať. Keď si vo sne pochutnávate na sladkom ovoci — čakajte príjemnú spoločnosť, avšak keď jete kyslé, môžete očakávať menšie onemocnenie v rodine. Keď je strom plný ovocia, ktorý vidite vo sne — máte dobré výhľadky na zvýšenie finančných príjmov alebo zvýšenie platu. Keď vidite ovocie na trhu vo veľkom množstve — možnože vyhŕát nejaký obnos, ktorý vás poteší; to isté platí aj vtedy, keď sa vám sníva, že dávate ovocie do daru. Keď jete nezrelé ovocie — dajte si pozor na zdravie, najmä na choroby z prechladnutia. Zasa keď vidite ovocie v košíkoch, môžete to znamenáť, že vás v práci povýšia alebo, že vás predstavení pochvália, čo vám spôsobí samozrejme radost.

Adres ZG TKCiS; 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38. tel. 212-92.

Prenumerate na kraj przymiera Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch“ oraz urzędy pocztowe i doreczycie w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego i cały rok następny, do 10 marca na II kwartał roku bieżącego, do 10 czerwca na III kwartał i II półrocze roku bieżącego, do 10 września na IV kwartał roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartał 3 zł, półrocze 6 zł, rocznie 12 zł. Jednostki gospodarki uspójeczonej, instytucje, organizacje w wszelkimi rodzinie oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch“ w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów RSW — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doreczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przymiera RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zlecomiodawców indywidualnych i o 100% dla zlecomiodawców instytucji i zakładów pracy.

Oddano do składu 4.VII.1979 r. Numer podpisano do druku 16.VII.79 r.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 824. Nr indeksu 38601/38501. C-122.

Moravany

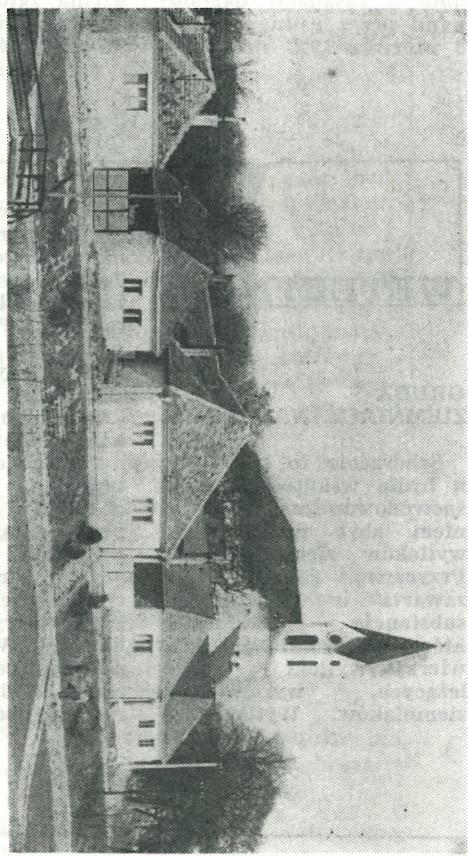
Začnime tým, že v dávnych časoch Váh, ktorý dnes drží v objaji neďaleké Piešťany, tiekol pri samom kašteli v Moravancoch. Bola to vrtošivá rieka, ktorá si zvykla rozbieňať sa najmä v maji. Vtedy sa najzaujímnejšie na Českej porastenej malebnými vrubami zjavovala ruská. Beda tomu mužovi, ktorý ju streloval. Jej nebývalá krása a čarovna mno ľudí tak silne, že jej nikto nemohol odolať: rusalka teda tak dlho vodilla svoje obeť, až ich políčovia nebezpečne vystúpili.

Moravancach stále žívá, hoci dnešné, tunu střetávaná ruská nie sú nebezpečné, aj keď stále pôvabné. Ale veľmi, že tak bolo, keď sa po prvýkrát spomínali Moravany. Dokumenty z roku 1395 spominajú dedinu Marpatricu k zamku Tenáčin, ktorý sa hrdy týčil nad jantárovou cestou spájajúcou Dunaj s Baltickým morom. Neškôr, v 16. storočí dal biskup Csáky vybudovať v Moravancoch kaštieľ, ktorý je dnes v rukou architektonickou pamiatkou napriek tomu, že jeho osudy boli rôzne.

Kaštieľ v Moravancoch slúži dnes slovenským výtvarníkom umelcom. Tunu odpocívajú, a tvoria v krásnej scenerii západných svahov Považského Inovra. Rokročne sa tu konajú medzinárodné sympózia venované tvorivým technikám spracovania dreva.

Moravany často navštievujú kúpeľnú hostia z nedalekých Piešťan, ktorí si preberajú kaštieľ a čistú, zaujímavú obec a nakupujú v modernom, dobre zásobenom parvíone.

Text a súinky: MARIAN KAŠKIEWICZ

Staré malebné Moravany.

Kaštieľ v Moravancoch kŕdiuje uprostred dediny.

OHRÁVANIE MÁJOV

V nedele 3. júna 1979 sa v Novej Belei konala milá slávnosť, na ktorej sa zhromazdilo mnoho ľudu, najmä mládež a deti. Tento deň totiž mestni hasiči ohrávali maže postavené pred každým domom.

Ohrávanie vyzerala fakt: muzikanti hrájú na husliach, dievčatá spievajú a takto prichádzajú k domu, kde už ich čaká gazdina s poduškou v ruke. Starosta blahovrháča rodiny, dievčatá spievajú a hajdiči tancujú s dievčatami a s gazdinou. „Pán“ s väčšou tvárou si sedne na stoličku, na ktorú gazdina položí podušku. Keď však niektorá gazdina podušku nedrá, pán si na stoličku nesadne. Potom mu hajdiči priprávili veľkú porcelánovú fajku, na ktorej je podobizna cisára Františka Jozefa. Pán si sedí a pokojne baška z fajky. Zasa „cigani“, si v každom dome vypýtajú niečo od gazdinej.

Po celý čas ohrávania sa „pán“ tvári vážne a smutno. Je pekne oblečený, má dlhy čierny „panský“ kabát, na hlave vysoký čierny cylinder a na rukách biele rukavicky.

Ohrávanie májov v Novej Belei má dlhé tradície. Keď do našej obce prišiel kráľovské oznanenie, že je obec oslobodená od práce na pánskom, ludoval samozrejme natešen. Keďže oznamenie prisko práve na Turice, zisťoval Horváth bol smutný, lebo už nemal takú právomoc ako predtým. Mohol len hránuť v štítu maliho rytiera. Mohol len vymerať pár palic za nejakú menšiu krádež.

Pekný zvyk ohrávania májov sa v Novej Belei zachoval podnes a tento rok sa skončí ľudovou veselicou.

FRANTIŠEK BERNARČÍK

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BARANIA (21.3.—20.4.) — tento mesiac bude bohatý na udalosti. V osobnom živote vás čaka menší úspech a radost, vzťasne vaša podnikavosť a energia.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BÝKA (21.4.—20.5.) — august môže vám priniesť menšie spory v rodine. Radime, aby ste sa využívali hľadkam so susedmi. Pre mladých bude tento mesiac veľmi priaznivý.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ BLÍZENCOV (21.5.—21.6.) — bude to pre vás veľmi vhodné obdobie pre výbavovanie rôznych úradných záležostí, ale aj na cestovanie. Mnohí môžu očakávať zlepšenie zdravia.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ LEVA (22.6.—22.7.) — pre osoby narodené v tomto znamení august priniesie povzbudenie citov, radosť zo spoločnosti a menšie štásie v láske. Dajte si pozor na zdravie.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ RAKA (23.7.—23.8.) — ako celok bude tento mesiac veľmi priaznivý. Vŕšina Levov sa bude testiť zo života, bude sa im aj dobre pracovať. Mnohé rodinné hádky skončia dobre.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ KOZLY (24.8.—23.9.) — môžete očakávať kritické dni, ale keď sa nedáte strhnúť k neutrálnym rozporom, všetko napokon dobре doba. Vďuby bude mat tento mesiac štácie.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ RYBY (19.2.—20.3.) — tento mesiac bude bohatý na udalosti, mnohí budú mať radost z uročenia majetkovej situácie. Muži prezijú veľmi príjemne obdobie v ľaskie.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ VAH (24.9.—23.10.) — mnohí ľudia narodení v tomto znamení budú mať radosť zo života, domáce práce budú blahodarne pôsobit na celú rodinu, aj finančné pomery sa môžu zlepšiť.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ ŠKORIEN (24.10.—22.11.) — mladí ľudia narodení v tomto znamení môžu ačkávať novú ználosť. Ti, ktorí sa rozhodnú malovať bytovú v tomto čase, budú veľmi spokojní s pracovnými výsledkami.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ STREĽCA (23.11.—21.12.) — mnohí Streľci môžu očakávať meneša sklamanie, mladí v lásku, ale výzvať, zanedbalo sa všetko urovna. Starší ľudia majú nadej na milý ľist alebo batoh.

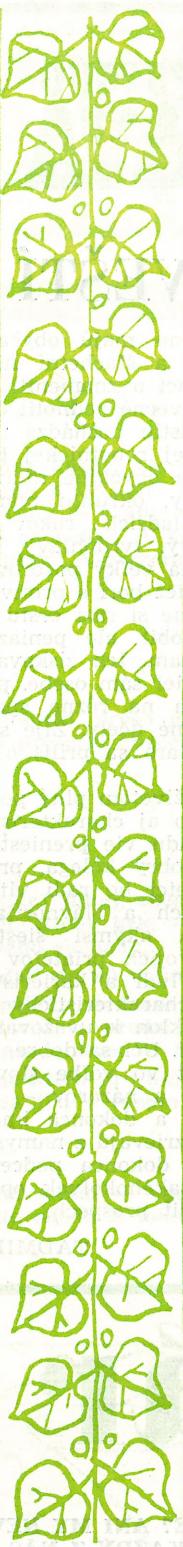
OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ KOZO

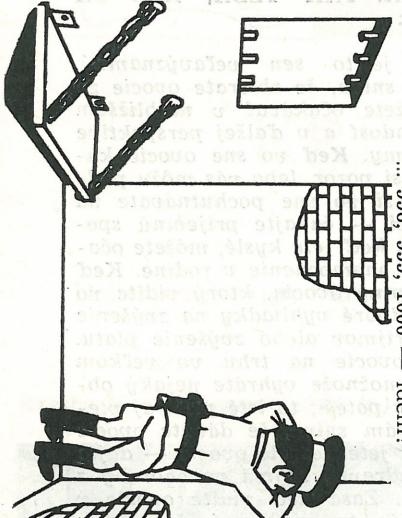
NARA (22.12.—20.1.) — zhorenie vztakov s priebuznými alebo mladými ľuďmi nepotrvá dlho. Musíte si dať pozor na alkohol, ktorý môže skaziť to, čo ste dľho a starostivo budoval.

OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ VODNICKY (21.1.—18.2.) — lásku bude hrať významnú úlohu v živote mladých ľudí v tomto období. Ostatní môžu očakávať priaznivé obdobie, najmä pre rodinne a bytové záleženosť.

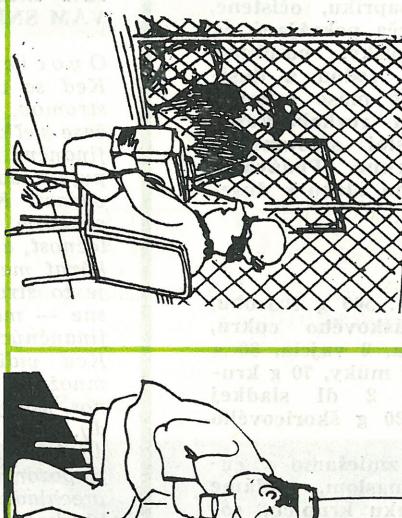
OSOBY NARODENÉ VZNAMENÍ RÝB (19.2.—20.3.) — tento mesiac bude bohatý na udalosti, mnohí budú mať radosť z uročenia majetkovej situácie. Muži prezijú veľmi príjemne obdobie v ľaskie.

Hviezdy o tom, čo vás čaká v AUGUSTE Z ASTROLOGOVEJ KRONIKY

... 998, 999, 1000 — idem!

... 1000.
Kom.

HUMOR

SPOZA MRĘŽI